Ազգ
Azg armenian daily
29 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 2004 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 13 (2938)

Աբաշիձեի պատասխանը Թբիլիսիի նոր իշխանություններին

Աջարիայի առաջնորդ Ասլան Աբաշիձեն հայտարարել է, որ ինքնավար հանրապետությունում դեպքերը կարող են զարգանալ ինչպես Աբխազիայում եւ Հարավային Օսիայում, երբ 90-ականների սկզբներին վրացական զորքերն արյունալի հակամարտության մեջ էին անջատողական ուժերի հետ, հաղորդում է «Civil.ge» թերթը:

Աբաշիձեն նաեւ զգուշացրել է, որ Աջարիայում հնարավոր հակամարտության դեպքում «մենք գործ ենք ունենալու խաղաղ կարգավորման անվերջ բանակցությունների հետ, ինչպես Աբխազիայում»: Աբաշիձեի այս հայտարարությունը հետեւեց ինքնավարության տարածքում «Ժողովրդավարական Աջարիա» շարժման ստեղծմանը: Նոր շարժման ղեկավար Էդուարդ Սուրմանիձեն համարվում է պետնախարար Զուրաբ Ժվանիայի մերձավորներից:

Ի դեպ, երեկ նախագահ Միխայիլ Սաակաշվիլու «Միացյալ ազգային շարժում» եւ պետնախարար Զուրաբ Ժվանիայի «Միացյալ ժողովրդավարներ» կուսակցությունները միաձուլվել են եւ մարտի 28-ին կայանալիք խորհրդարանական ընտրություններում հանդես են գալու միասնական թիմով:

Կառավարության նպատակն աղքատության վերացումը չէ

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Խորհրդային Հայաստանում աղքատության գծից ցածր եկամուտ էր ստանում բնակչության 20 տոկոսը: Աղքատության գիծ կոչվածն էլ սահմանված էր 78 ռուբլի կամ 87 դոլար մեկ շնչի համար: Այս տվյալները բերված են Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագիր (ԱՀՌԾ) կոչված փաստաթղթից: Նշելով դրանք, ամենեւին նպատակ չենք հետապնդում խորհրդային անցյալի գովքն անել: Անցյալն էլ լի էր զրկանքներով եւ զանգվածային բռնություններով: Սակայն վերոնշյալ ցուցանիշները համադրելով ներկայումս ընդունված աղքատության չափանիշների եւ սահմանումների հետ, լուրջ խորհրդածությունների առիթ ենք ունենում:

Աղքատության սահմանումն ու կառավարության ընկալումը

«Աղքատության սահմանումները» բաժնում, վկայակոչելով Համաշխարհային բանկի սահմանած չափանիշները, բառացիորեն ասվում է, որ «**այս ծրագրում** աղքատության տակ հասկացվում է **կենսաբանական, սոցիալական, հոգեւոր-մշակութային** (ընդգծումները մերն են-Ա. Մ.) նվազագույն պահանջմունքները բավարարելու անհնարինությունը»: Այնուհետեւ բացատրվում է, թե ինչ պետք է հասկանալ դրանցից յուրաքանչյուրի դեպքում: Այսպես՝ կենսաբանական պահանջմունքն ընդգրկում է մարդու սնունդը, անձնական եւ կենցաղային հիգիենայի անհրաժեշտ նվազագույն պահանջների բավարարումը, նվազագույն սեզոնային հագուստը, բնակարանի առկայությունը, ջրի, ջերմության, էլեկտրաէներգիայի անհրաժեշտ նվազագույն սպառման հնարավորությունը: Այս ամենը կարծես թե վատ չէ: Սակայն դա ամբողջը չէ:

Տես ➧ էջ 3

Գայլերը կուշտ լինեն, ոչխարները՝ ողջ

Հայ խորհրդարանականները Եվրախորհուրդը դարձրել են քաղաքական հաշիվներ մաքրելու ասպարեզ

Եվրախորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովը (ԵԽԽՎ) հունվարի 27-ին, ինչպես երեկ հաղորդեցին հայաստանյան թերթերը, Հայաստանի մասին զեկույցից «Լեռնային Ղարաբաղ եւ Ադրբեջանի այլ գրավյալ տարածքներ» արտահայտությունը հանել է, սակայն մյուս կողմից՝ Ադրբեջանի մասին զեկույցում վերոնշյալ արտահայտությունը թողել նույնությամբ: Կարող ենք փաստել, որ հայկական պատվիրակությունը որոշ չափով կարողացավ մեղմել Հայաստանի հասցեին հնչեցված ոչ հայանպաստ արտահայտությունը, ինչը, սակայն, խոսում է ոչ այնքան Եվրախորհրդում Հայաստանի խորհրդարանական պատվիրակության դիվանագիտական ջանքերի, որքան Եվրախորհրդի՝ Հայաստանին եւ Ադրբեջանին հավասարապես սիրաշահելու եւ հավասարապես քննադատելու քաղաքականության մասին:

Հայաստանի խորհրդարանական պատվիրակության անդամների համար Եվրախորհուրդը շարունակում է մնալ քաղաքական, կուսակցական խնդիրներ լուծելու ասպարեզ: Ու քանի դեռ Տիգրան Թորոսյանը (հանրապետական), Արմեն Ռուստամյանը (Դաշնակցություն), Արտաշես Գեղամյանը («Ազգային միաբանություն») եւ Շավարշ Քոչարյանը («Արդարություն») Հայաստանի շահերը պաշտպանում են քաղաքական, կուսակցական նկատառումներով, նմանօրինակ ոչ հայանպաստ հայտարարություններ ապագայում էլ ենք ստանալու:

ԻՐԱՔԱՀԱՅՈՒԹՅԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

Իրաքում զոհված հայ կանայք

«Ազգը» տեղեկացրել էր նախապես, որ չորեքշաբթի օրը, հունվարի 21-ին, Իրաքի Ֆալուջա քաղաքում, անծանոթներ կրակ էին բացել մոտակա ամերիկյան ռազմակայանում աշխատողների տեղափոխող միկրոավտոբուսի վրա, որի հետեւանքով զոհվել էին 5 կանայք, որոնցից 4-ը հայեր էին: Երեկ Ֆոտոլուր գործակալության միջոցով ստացանք AP գործակալության ֆոտոթղթակից Մոհամադ Մոհեյսենի լուսանկարները հիշյալ հայ կանանց հուղարկավորությունից: Առաջին լուսանկարում զոհվածներից Սոնա Քասիմյանի հարազատները Բաղդադի հայոց եկեղեցի են տեղափոխում նրա դագաղը, իսկ երկրորդում ազգականներից մեկը մխիթարում է Անժել Հակոբին, որի մայրը՝ Ասդղիկ Վարուժանը նույնպես զոհվել էր հիշյալ հարձակման ժամանակ: AP-ն ենթադրում է, որ հիշյալ կանանց վրա հարձակումը կատարվել է ամերիկյան զորամասի բանակում աշխատելու համար: Գործակալությունը տեղեկացնում է նաեւ, որ հարձակման ընթացքում վիրավորվել է մինիավտոբուսի վարորդը, որի անունից կարելի է եզրակացնել, թե նա էլ է հայ՝ Խաժիկ Սերքիս (Խաչիկ Սարգիս):

Ավելացնենք, որ հակառակ Հանրային հեռուստատեսության պնդման, սա հայերի առաջին մարդկային կորուստը չէ Իրաքում: Դեռեւս օգոստոսին 2 հայ ընտանիքների անդամներ էին զոհվել եւ վիրավորվել Բաղդադի փողոցներից մեկում, մեքենաներով ամերիկյան զինվորական անցարգելը հաղթահարելիս: Զոհվել էր նաեւ, մեկ այլ պարագայում, ամերիկահայ մի զինվոր:

AP-PHOTOLURE

AP-PHOTOLURE

BBC-ի նախագահը հրաժարական տվեց

Իրաքում զանգվածային ոչնչացման զենքի առկայության վերաբերյալ Թոնի Բլերի կառավարության վարքագիծն արդարացնող լորդ Բրայան Հաթոնի նախորդ օրը ներկայացրած զեկուցագրի հրապարակումից հետո (տեսնել էջ 5) անգլիական աշխարհահռչակ BBC հեռուստառադիո ընկերությունը պաշտոնապես ներողություն խնդրեց իր թղթակից Էնդրյու Գիլիգանի վարմունքի համար, որի պատճառով, ըստ ենթադրությունների, Մեծ Բրիտանիայի պաշտպանության նախարարության փորձագետ Դեւիդ Քելլին ինքնասպանություն էր գործել: Թղթակիցը վերջինիս անունն էր բացահայտել որպես Թոնի Բլերի կառավարության «ամոթալի վարքագիծը» բացահայտող փորձագետի:

Բացի ներողություն խնդրելուց, երեկ հրաժարական ներկայացրեց BBC-ի նախագահ Գավին Դեյվիսը: Հիշեցնենք, որ BBC-ն պետական-հանրային նպաստներով գործավարող ռադիոհեռուստակայան է:

Աբխազիան վճռականորեն «պաշտպանելու է իր անկախությունը»

ՄՈՍԿՎԱ, 28 ՀՈՒՆՎԱՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Աբխազիայի ղեկավար Վլադիսլավ Արձինբան հայտարարել է Վրաստանի հետ կառուցողական երկխոսություն վարելու պատրաստակամության մասին, բայց նախազգուշացրել է Թբիլիսիին, որ Աբխազիան վճռականորեն «պաշտպանելու է իր անկախությունը»: Նրա հայտարարության մեջ ասվում է, որ Աբխազիան «շահագրգռված է բանակցային գործընթացի պահպանմամբ եւ պատրաստ է Թբիլիսիի հետ կառուցողական երկխոսություն վարել» վրաց-աբխազական հակամարտության ծնած խնդիրների լուծման շուրջ: «Դրա հետ մեկտեղ,- ասված է փաստաթղթում,- մենք բավականաչափ ուժեր, միջոցներ ու վճռականություն ունենք Աբխազիայի ինքնիշխանությունը, անկախությունն ու տարածքային ամբողջականությունը պաշտպանելու համար»:

Աբխազիայի ղեկավարը անհանգստություն է հայտնել, որ մի շարք երկրներ, նախեւառաջ ԱՄՆ-ը, լայնածավալ ռազմական օգնություն են ցույց տալիս Վրաստանին: Այդպիսով, արձանագրել է Արձինբան, «Վրաստանին ռազմական օգնություն ցույց տվող պետությունները պատասխանատվություն են կրում վրացական իշխանությունների ագրեսիվ տրամադրությունների աճի համար»:

Աբխազիայի նախագահը կոչ է արել ՄԱԿ-ին, Ռուսաստանին եւ ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարի Բարեկամների խմբին՝ «օգտագործել իրենց ազդեցությունը՝ վերջ դնելու վրացական կողմի այն հայտարարություններին ու գործողություններին, որոնք խարխլում են խաղաղ գործընթացը եւ հակասում միջազգային-իրավական այն պարտավորություններին, որ Վրաստանն ստանձնել է բանակցությունների ընթացքում»:

ՀՀ սոցապ նախարարությունը շարունակում է ժողովրդին հիասթափեցնել

Անհասցեական ծածկագրերի մասին օրենքն ուժը կորցրած է ճանաչվել, մինչդեռ...

Հայաստանի Հանրապետության սոցապ նախարարության թերացումը երկրի օրենքների կատարման մեջ այնքան առօրեական է դարձել, որ երբեմն ինքներս էլ այլ կերպ այլեւս չենք պատկերացնում: Պարզապես ժամանակ առ ժամանակ զարմանում կամ տարակուսում ենք:

Վերջին շրջանում այս կամ այն լրատվամիջոցով հաղթական հայտարարներ են հնչում ՀՀ մարզերում սոցիալական քարտերի բարեհաջող ներդրման առիթով: Սակայն ոչ մի խոսք, որ այն ոչ միայն հաճախ ընթանում է անընդունելի մեթոդներով (պետական հիմնարկներում, օրինակ, այս նպատակով հաճախ զանգվածաբար հավաքում են աշխատակիցների անձնագրերը), այլեւ մարզային համապատասխան կառույցները քաղաքացիներին համառորեն շարունակում են բաժանել անհասցեական ծածկագրերով քարտեր եւ ոչ՝ սոցիալական քարտեր, ինչպես պահանջում է օրենքը: Սրանում կարող եք համոզվել՝ այցելելով մարզային որեւէ սոցապ բաժին:

Տես ➧ էջ 2

Ընթացիկ

ՀԱ՛Մ ՆԱՒԻՆ, ՀԱ՛Մ ՄԵԽԻՆ

Եվրախորհրդարանը լրջորեն փոփոխել է Պեր Գարթոնի զեկույցը

Ղարաբաղի, հայ-թուրքական հարաբերությունների հարցերում արվել են հայանպաստ որոշ ուղղումներ

Հունվարի 27-ին Եվրախորհրդարանի արտաքին գործերի, մարդու իրավունքների, ընդհանուր անվտանգության եւ պաշտպանական քաղաքականության հանձնաժողովը քննարկել, փոփոխություններ է կատարել շվեդ պատգամավոր Պեր Գարթոնի (Կանաչներ-Եվրոպայի լիբերալների միություն) զեկույցի նախագծում, որը վերաբերում է Հարավային Կովկասի նկատմամբ Եվրամիության քաղաքականությանը:

Եվրամիության (ԵՄ) օրենսդիր մարմինը՝ Եվրախորհրդարանը համարում է, որ Հարավային Կովկասը հստակ տեղ պետք է ունենա «Ընդլայնվող Եվրոպա-նոր հարեւաններ» քաղաքական ծրագրում, քանի որ ԵՄ-ի ընդլայնման հեռանկարը կարեւոր խթան է կովկասյան հանրապետությունների՝ բարեփոխումներ անցկացնելու եւ տնտեսապես զարգանալու համար:

Գարթոնի զեկույցի նախնական տեքստում մի կողմից կարեւորվում էր կովկասյան տարածաշրջանում առկա հակամարտությունների խաղաղ կարգավորումը, մյուս կողմից՝ շեշտվում «իրենց երկրի ներսում տեղահանված ադրբեջանցիների վերադարձը» մշտական բնակավայրեր՝ դա համարելով «ղարաբաղյան հակամարտության վերջնական կարգավորման առաջին քայլը»:

Եվրախորհրդարանի արտաքին գործերի, մարդու իրավունքների, ընդհանուր անվտանգության եւ պաշտպանական քաղաքականության հանձնաժողովի նիստում զեկույցի նախնական տեքստում ընդունվել են մոտ 100 ուղղումներ: Պեր Գարթոնի նախնական զեկույցում մի ամբողջ գլուխ՝ «Հույժ վտանգավոր-Լեռնային Ղարաբաղ» վերնագրով նվիրված ղարաբաղյան հակամարտությանը, ընդգծված ադրբեջանամետ էր, որտեղ նշվում էր, որ «հայկական կողմը վերահսկում է ոչ միայն Լեռնային Ղարաբաղը, այլեւ վերջինս շրջապատող ընդարձակ տարածքները, որոնք ադրբեջանաթափ են եղել բռնի տեղահանման հետեւանքով»:

«Որոշ տարածքներ արագորեն հայաբնակեցվել են, եւ ակնհայտորեն նախապատրաստվում է դրանց վերջնական բնակեցումը», նշվում էր Գարթոնի զեկույցի նախնական տեքստում, ապա զգուշացվում, որ ադրբեջանցիները կարող են ուժգին հակահարված տալ, եւ եթե նրանց համբերությունը սպառվի, ապա Լեռնային Ղարաբաղում զինված հակամարտության վերսկսումը կդառնա անխուսափելի:

Ուղղումներով զեկույցի տեքստում այս ձեւակերպումները որոշ չափով մեղմացվել են: Մասնավորապես անդրադառնալով փախստականներին եւ տեղահանվածներին, զեկույցը հղում է անում ոչ միայն ադրբեջանցի, այլեւ Հարավային Կովկասի բոլոր երեք երկրների փախստականներին եւ տեղահանվածներին:

Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության խնդրում ակնարկվում է ենթադրական մի ծրագիր, ըստ որի, հեռանկարում հայկական կողմը կազատի իր վերահսկողության տակ գտնվող 7 շրջաններից 5-ը՝ Ֆիզուլին, Ջեբրայիլը, Զանգելանը, Կուբաթլուն եւ Աղդամը, որի դիմաց Ադրբեջանը թույլ կտա Բաքու-Նախիջեւան-Երեւան երկաթգծի շահագործումը: Ընդունված փոփոխությունը ենթադրում է, որ հակամարտության նման կարգավորումը կհանգեցներ հայկական ուժերի վերահսկողության տակ գտնվող տարածքների զարգացմանը՝ ստեղծելով անհրաժեշտ պայմաններ ադրբեջանցի տեղահանվածների վերադարձի համար:

Եթե Գարթոնի զեկույցի նախնական տեքստում խոսք չկար Թուրքիայի, հայ-թուրքական հարաբերությունների վերաբերյալ, ապա ուղղված տեքստում Թուրքիայից պահանջվում է համակերպվել Եվրամիության թեկնածուի իր կարգավիճակին, Հայաստանի հետ հաստատել բարիդրացիական հարաբերություններ, վերացնել առեւտրային սահմանափակումները, Հայաստանի հետ աստիճանաբար բացել ցամաքային սահմանները:

Զեկույցի նախնական տարբերակում չէր խոսվում Հայոց ցեղասպանության եւ շրջափակման մասին: Մինչդեռ նոր տեքստում պարզորոշ նշվում է, որ Եվրախորհրդարանը հաստատում է Հայկական հարցի քաղաքական լուծման վերաբերյալ 1987 թ.-ի հունիսի 18-ի բանաձեւում արտահայտած դիրքորոշումը՝ Թուրքիայի կողմից Հայոց ցեղասպանության ճանաչումը որակելով որպես Եվրամիության կազմի մեջ մտնելու պայման:

Զեկույցում ընդգծվում են նաեւ էներգետիկ ճգնաժամի վրա Թուրքիայի եւ Ադրբեջանի շրջափակման լուրջ հետեւանքները եւ առաջարկվում էներգիայի այլընտրանքային աղբյուրների ստեղծում նախքան Մեծամորի ատոմակայանի փակումը: Զեկույցը Բաքու-Թբիլիսի-Ջեյհան նավթամուղով շահագրգիռ երկրներին հանձնարարում է խորացնել բաց գործակցությունը, որը տարածաշրջանի երկրներից ոչ մեկին դուրս չի թողնի էներգետիկ պաշարների օգտագործումից, որպեսզի հաստատվի տարածաշրջանային կայունություն:

Պեր Գարթոնի զեկույցի ուղղումներով տարբերակը քվեարկության կդրվի առաջիկա շաբաթներին Եվրահանձնաժողովի ընդլայնված նիստում:

Հայաստանի ԱԳՆ մամլո խոսնակ Համլետ Գասպարյանը հունվարի 27-ին ուղղումներով ընդունված զեկույցը նախնական տեքստի համեմատ որակում է հայանպաստ: Իր հերթին պաշտոնական Բաքուն եւս գոհ է զեկույցի նոր տեքստից, այս մասին Բաքվի «Էխո» թերթին հայտնել է ԵՄ-ում Ադրբեջանի մշտական ներկայացուցիչ Արիֆ Մամեդովը:

«Զեկույցում շատ են ձեռնտու կետերը, մասնավորապես Հայաստանից պահանջվում է զինված ուժերը դուրս բերել գրավյալ 5 շրջաններից», ասել է Մամեդովը:

ԹԱԹՈՒԼ ՀԱԿՈԲՅԱՆ

ԴԱՏԱՐԱՆ

Քայքայիչ պաշտամունքի «զոհերը»

«Ազգի» ընթերցողին Գայանե Սարգսյանի անունը ծանոթ է: Մեր թերթում եղել են բազմաթիվ հրապարակումներ աղմկահարույց մի դատավարության մասին, որը թեեւ վերաբերում է 9-ամյա մի աղջնակի խնամակալության հարցին, բայց ուղղակիորեն առնչվում է քայքայիչ պաշտամունքի, ավելի պարզ ասած՝ աղանդի: Հիշեցնենք, որ առաջին ատյանի դատարանը վճռել էր փոքրիկ Հասմիկին հանձնել հոր խնամակալությանը, քանի որ մայրը՝ Գայանե Սարգսյանը քայքայիչ պաշտամունքի հետեւորդ է՝ զոհը ոստիկանության մայոր, նյարդաբույժ Սոնա Ծահրադյանի, որի «հիվանդները» մի քանի սեանսից հետո վերածվում են նրա «ստրուկների»: Պատճառը՝ հիպնոս, որ կիրառում է «բժիշկը»:

Ճակատագրեր խեղելու հիմնական պատճառը, ըստ Գայանե Սարգսյանի հարազատների, այդ կնոջ ագահությունն է, ընտանիք քայքայել, ամուսնալուծության ճանապարհով կիսել գույքը, տունը եւ... Նույն սցենարն է Գայանե Սարգսյանի դեպքում:

Նա, իհարկե, Սոնա Ծահրադյանի դրդմամբ, փորձում է դատարանի միջոցով ստանալ իր եւ քրոջ՝ Էվելինա Սարգսյանի տան իր մասնաբաժինը: Կողմերը պետք է հաշտության եզրեր գտնեին կամ էլ բնակարանը վաճառվեր անուրդով: Վաղը վճռաբեկ դատարանը կկայացնի իր վճիռը: Թե ինչ նպատակներով կծախսի Գայանեն, ավելի ստույգ Սոնա Ծահրադյանը բնակարանի գումարը, միայն կռահել կարելի է, սակայն քրոջ ճակատագրով մտահոգված Էվելինա Սարգսյանը վախենում է, որ տան վաճառքից ստացված գումարով դժվար թե Գայանեի համար տուն գնվի:

Հատկանշական է, որ Սոնա Ծահրադյանի «հիվանդները» ոչ միայն «հասարակ» քաղաքացիներ են, այլեւ պաշտոնյաներ՝ ԱԺ նախկին պատգամավոր, Ալավերդու նախկին քաղաքապետ Վախթանգ Լալայանը, ոստիկանության Գավառի տարածքային վարչության պետի օպերատիվ գծով տեղակալ Գագիկ Ծահրադյանը, ոստիկանության տնտեսական վարչության պետ Արամ Պողոսյանը: Այս շարքը դեռ երկար կարելի է թվարկել: Նրանցից շատերը ՀՀ ոստիկանության պետի հրամանով ենթարկվել են կարգապահական խիստ պատասխանատվության: Այդուհանդերձ, նրանք շարունակում են ազդեցիկ մնալ եւ հարկ եղած դեպքում կարող են օգտագործել իրենց լծակները:

Եվ զուգե պատահական չէ՞, որ այս օրերին Գայանեի հարազատները հաճախ տեսնում են Վախթանգ Լալայանին եւ Գագիկ Ծահրադյանին վճռաբեկ դատարանում:

Մ. Հ.

ՀՀ սոցապ նախարարությունը շարունակում է ժողովրդին հիասթափեցնել

Սկիզբը՝ էջ 1

Փաստորեն, նախարարությունը խախտում է ՀՀ «Սոցիալական ապահովության քարտերի մասին» օրենքի հոդված 17-ի պահանջները, ըստ որի պետք էր սույն օրենքի ուժի մեջ մտնելու պահից ուժը կորցրած ճանաչել 2002 թվականի սեպտեմբերի 24-ի «Անհատական ծածկագրերի մասին» ՀՀ օրենքը: Ավելին, խախտվում է ոչ միայն օրենքը, այլեւ անտեսվում է ՀՀ կառավարության եւ Հայ առաքելական եկեղեցու միջեւ ձեռք բերված համաձայնությունը՝ անհատական ծածկագրերը սոցիալական քարտերով փոխարինելու վերաբերյալ:

Ու թեեւ հոգեւոր աշխարհի ներկայացուցիչները լռում են (թերեւս նրանց անսահման համբերությունը թույլ չի տալիս քննադատել հայրենի իշխանություններին), սակայն սա նոր անհանգստության ալիք է առաջացնում հենց հայ հավատացյալների շրջանում: Մինչդեռ անհատական ծածկագրերը սոցիալական քարտերով փոխարինելու անհրաժեշտությունը կարծես խորապես հիմնավորված էր, ու այժմ կարիք չկար կրկին հասարակական կարծիքի կիզակետ դարձնելու այս հարցը: Պարզապես անհրաժեշտ էր որդեգրել քրիստոնյային վայել կեցվածք, ինչը ենթադրում է հավատարիմ մնալ խոստումներին եւ պայմանավորվածություններին: Իսկ եթե կան խոչընդոտներ այս ճանապարհին, անհրաժեշտ է տեղյակ պահել հասարակությանը:

Այսօր, երբ ամեն կերպ համոզում են, որ սոցիալական քարտերի ներդրումն անհրաժեշտ է արդյունավետ ու հասցեական սոցիալական քաղաքականություն վարելու համար, կարիք չկա ավելորդ անորոշություն մտցնելու այս ոլորտում եւ դրանով իսկ հեղինակազրկել նպատակը: Եվ այնպիսի տպավորություն չստեղծվի, որ իշխանության հեղինակավոր այրերը կամենում են ժամանակ շահել ու նախկին համառությամբ փորձում են առաջ տանել մարդու թվային ծածկագրման անընդունելի գործընթացը, «ծածկագիր» անվանումը փոխելով ընդամենը «քարտ» անունով:

Ա. ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ընդդեմ մարդկանց համարակալման

Մենք՝ ներքոստորագրյալներս, միաբանվել եւ ստեղծել ենք միավորում «Ընդդեմ մարդկանց համարակալման»:

Ընդունված օրենքը՝ «Սոցիալական ապահովության քարտերի մասին», իր էությամբ նույնն է, ինչ անհատական ծածկագիրը, որն անընդունելի է.

ա) կրոնական,

բ) ազգային եւ պետական անվտանգության,

գ) սահմանադրության խախտման,

դ) մարդու իրավունքների ոտնահարման,

ե) բարոյական տեսանկյուններից:

Միավորման նպատակն է հասնել մարդկանց համարակալման կասեցմանը:

Միավորումն իր գործունեությունն ավարտված կհամարի սույն խնդիրը լուծելուց հետո:

«Ընդդեմ մարդկանց համարակալման» միավորումը բաց է բոլորի համար:

(Հետեւում են 22 կազմակերպությունների ղեկավարների ստորագրություններ):

Ցանկացողները կարող են դիմել հետեւյալ հասցեով. Փավստոս Բուզանդ-39:

Հեռ.՝ 56-65-33, 53-28-33, 26-75-16, «Ընդդեմ մարդկանց համարակալման» միավորում:

Դիմում Ռուսաստանի հայերի միության նախագահ Արա Աբրահամյանին

Ողջունելով Ձեր հասարակական գործունեությունն ի նպաստ համազգային շահերի, Ձեզ ենք ներկայացնում Ցեղասպանության 90-ամյակին նվիրված մի ծրագիր: Առաջարկվում է 2004 թ. ապրիլի 24-ից մինչեւ 2005 թ. ապրիլի 24-ը խոշոր եւ ազդեցիկ քաղաքների օդանավակայաններում տեղի հայ համայնքների ուժերով կազմակերպել ու Թուրքիա մեկնող ուղեւորներին բաժանել բուկլետներ՝ Հայոց եղեռնի համառոտ շարադրանքով:

Համոզված ենք, որ սույն ձեռնարկում Ձեզ՝ կաջակցեն թե՝ ազգային-հասարակական կառույցները, թե՝ միջազգային առաջադեմ հանրությունը:

«ԱԶԳԱՅԻՆ-ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ» ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Ջավախքն ինքնավարություն է ուզում, Վան Բայբուրթյանն է դեմ

Սամցխե-Ջավախք երկրամասի հայկական ոչ կառավարական կազմակերպությունների խորհուրդը դատապարտել է Վրաստանի խորհրդարանի պատգամավոր Վան Բայբուրթյանին, որը վերջերս վրացական մամուլում հայտարարել էր, թե Ջավախքի հայության մեծ մասը չի խոսում եւ չի պահանջում ինքնավարություն: «Պետք է նկատել, որ Թբիլիսիում նստած պրն Բայբուրթյանը լիովին տեղյակ չէ, թե ինչ է կատարվում Սամցխե-Ջավախքում եւ ինչ են ուզում մարդիկ: Բայբուրթյանի անտեղյակությունը ապացուցում է, որ Սամցխե-Ջավախքը դուրս է մնացել Վրաստանի պետական ղեկավարման գործընթացից: «Ջորջիան թայմս» եւ այլ թերթեր կարող են գալ շրջան եւ ուղղակիորեն մարդկանցից պարզել, թե ինչպիսին է նրանց կարծիքը», ասվում է Բայբուրթյանին դատապարտող հայտարարությունում:

Դեկտեմբերի 30-ին, ապա հունվարի 16-ին Ջավախքի հայկական ոչ կառավարական կազմակերպությունները նամակով դիմել էին Նինո Բուրջանաձեին եւ Միխայիլ Սաակաշվիլուն, որում մասնավորապես շեշտվում էր Ջավախքին ինքնավարություն տալու անհրաժեշտությունը:

Բայբուրթյանն **«Ազգի»** հետ զրույցում նկատեց, որ «այդ կազմակերպությունները չեն արտահայտում ժողովրդի կարծիքը, այդ կազմակերպություններն ունեն միայն ղեկավարներ»: «Ջավախքում ժողովրդի մեծամասնությունը չի խոսում ինքնավարության մասին, հասկանում է, թե որքան ցավոտ են ընկալվում նման խոսակցությունները Թբիլիսիում, եւ դա լավ բանի չի հանգեցնի հայ-վրացական հարաբերություններում: Ինքնավարության փոխարեն պետք է խոսվի տեղական մարմինների լիազորություններն ընդլայնելու մասին», ասաց Բայբուրթյանը:

«Ես չեմ ուզում ասել, թե որտեղից են սնվում ինքնավարության մասին խոսող կազմակերպությունները, որոնց հետեւում ժողովուրդ չկա կանգնած», ասաց Բայբուրթյանը:

Թ. Հ.

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության ԺԴ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
Ֆաքս՝ 374-1-562863
e-mail: azg2@arminco.com
www.azg.am
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ. 529221
Լրագրողների սենեակ / հեռ. 581841
Համակարգ. ծառայութիւն / հեռ. 582483
Apple Macintosh
համակարգչային շարուածը
«Ազգ» թերթի

Թերթի նիւթերի ամբողջական թէ մասնակի արտատպումները տպագիր մամուլի միջոցով կամ ռադիոհեռուստատեսութեամբ, առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան, խստիւ արգելւում են, համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրէնքի:
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում

«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor-in-chief
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

ԱԶԳ

Ընթացիկ

Պետությունից ու իրավունքից մերժված թաղամասի բնակիչները

Նախկին ամառանոցի տարածքում 8-10 հազար մարդ է ապրում

Դեռ խորհրդային տարիներին Նոր Խարբերդ ավանին կից, ոռոգման ջրանցքից վեր ընկած քարքարոտ հողատարածքները կառավարական որոշմամբ տրամադրվեցին Երեւանի մի քանի ձեռնարկությունների, իբրեւ այգեգործական հողամասեր: Կարճ ժամանակում այս տարածքում ամառանոցներ ու ծաղկուն այգիներ հիմնվեցին, ուր ամռան շոգերին երեւանցիները իրենց հանգիստն էին անցկացնում: Վերջին 10-15 տարիների ընթացքում, սակայն, ամառանոցների տերերը հարկադրված եղան մշտական բնակություն հաստատել այստեղ: Մեծամասնությունը՝ նույն դրդապատճառներով ու հանգամանքների նույն թելադրանքով: Աղքատացած, կարիքի շեմին հասած մարդիկ հարկադրված եղան վաճառել մայրաքաղաքի իրենց բնակարանները եւ տեղափոխվել այստեղ: Նախկին երեւանաբնակների վիճակը այսօր էլ հեռու է մխիթարական լինելուց: Գերակշիռ զանգվածը գործազուրկներ են, ովքեր, այնուամենայնիվ, կարողանում են գլուխները պահել տնամերձ հողամասերի ու անասնապահության շնորհիվ: Սակայն նույնիսկ առօրյա դարձած սոցիալական հիմնախնդիրները չէ, որ էական են դարձել նախկին ամառանոցի բնակիչների համար: Վաճառելով սեփական բնակարանները, նրանց մեծամասնությանը այդպես էլ չհաջողվեց գրանցում ձեռք բերել:

«Նոր Խարբերդ» հայրենակցական միության նախագահ Անդրանիկ Ստեփանյանի վկայակոչմամբ, այստեղ, մոտավոր հաշվարկներով, ապրում է 8-10 հազար մարդ: Բնականաբար, չեն կարողանում նաեւ անձնագրեր ձեռք բերել եւ ակամա հայտնվել են միայն Աստծուն հայտնի անորոշ, արտասովոր կարգավիճակում: Ապրելով Նոր Խարբերդ ավանի բնակիչների հետ կողք-կողքի, նրանք զրկված են իրենց կենցաղային ու սոցիալական հիմնախնդիրները վարչաիրավական որեւէ ատյանում ներկայացնելու, ընդհանրապես սոցիալական որեւէ գործառույթի մասնակից լինելու կամ իրականացնելու հնարավորությունից: Սոցիալական որեւէ ենթակառուցվածք եւս չի հիմնվել ու չի գործում ինքնագլուխ ձեւավորված ավանում: Նախկին ամառանոցում ծնված երեխաները հաճախում են Նոր Խարբերդի դպրոցը՝ ստիպված լինելով ամեն օր ոտքով կտրել 3-4 կմ ճանապարհ: Մանկապարտեզի, բուժկետի, դեղատան ու հեռախոսի գոյության մասին ավելորդ է խոսելը: Պատկերացրեք «անժամանակ» ծննդաբերած հիվանդների կամ հղի կանանց վիճակը:

Մայրաքաղաք հասնելու համար օգտվում են Նոր Խարբերդին սպասարկող միակ երթուղայինից, որ մշտապես բեռնեբեռան լիքն է եւ քար-քարոտ ճանապարհներով սիլոս կամ կարտոֆիլ տեղափոխող փոխադրամիջոցի դեր է կատարում: Այդպես ամեն օր: Եվ ոչ միայն երթուղայինների աշխատանքը կարգավորելուն կոչված վերջին խոստացումները չեն վերաբերում նրանց: Այս տարածքի բնակիչները գոյատեւում են հայաստանյան իրականությունից դուրս, անկլավի վիճակում: Ոչ ոք նրանց ճակատագրով չի հետաքրքրվում, որեւէ կառույցի չեն հուզում նրանց խնդիրները:

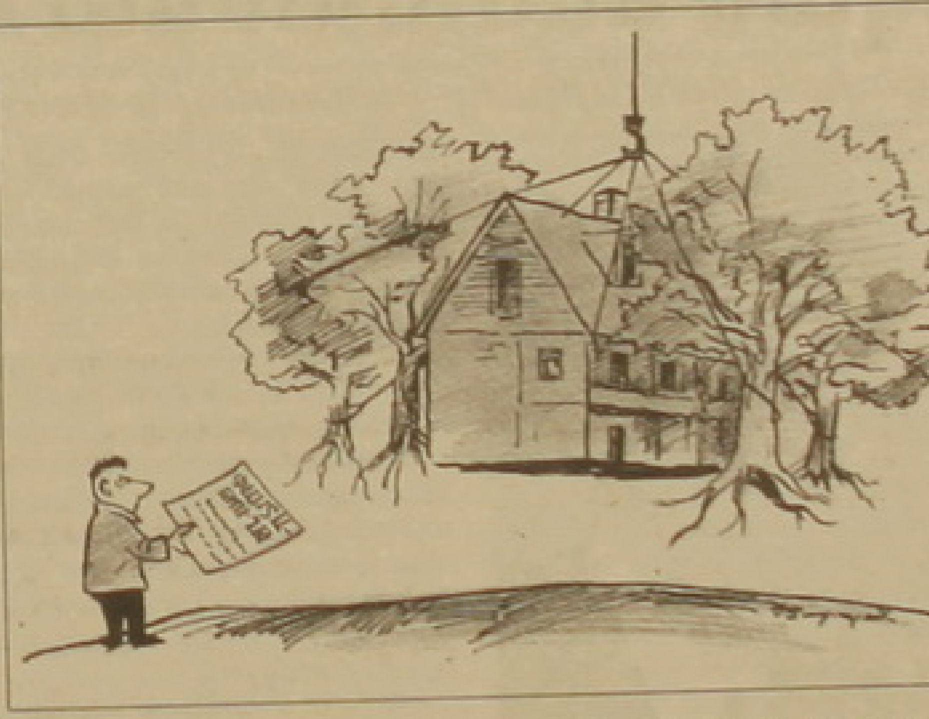

Իհարկե, ամառանոցի նախկին բնակիչները տարիներ շարունակ չեն դադարեցնում իրենց դիմում-բողոքները կառավարական ու քաղաքային իշխանություններին, սակայն հանգավոր անտարբերությամբ անընդմեջ շրջանցվում է խնդիրը: Նախկին ամառանոցայինների մասին մամուլում բազմաթիվ հրապարակումներ են եղել («Ազգը» եւս երկու անգամ անդրադարձել է), Նրանցով հետաքրքրվել են նույնիսկ միջազգային կազմակերպությունները, սակայն՝ անօգուտ:

Բարոյահոգեբանական նման վիճակը ամենամեծ ավերածություն է գործում մարդկանց հոգիներում, երբ անընդմեջ պայքարելով տարրական իրավունքները վերականգնելու համար, ստիպված են, այնուամենայնիվ, հաշտվել իրենց կացության հետ: Անձնագրեր ձեռք բերելու համար այս հողակտորները պետք է նախ եւ առաջ կադաստրային գրանցումներ ստանան, սակայն այս մարդիկ օրվա հացի փողը հազիվ են հասցնում, ուր մնաց կադաստրային զանազան վճարումներ իրականացնեն: Երբ իրենց հավաստմամբ, նույնիսկ հողաչափումների համար այստեղ հասնելու համար ինժեները բենզինի փող է ուզում:

Նոր ձեւավորված, փաստացի արդեն փոքրիկ գյուղի վերածված տարածքի բնակիչները, ի վերջո, մեղավոր չեն, որ հայտնվել են այս վիճակում: Սոցիալական պայմանները հանգեցրին դրան: Եվ եթե դժվար պահին պետությունը չկարողացավ նրանց հոգսերը հոգալ, իրենք միջոցը այսկերպ գտան: Հիմնախնդրի լուծման զիջումային տարբերակներ անպայման կան, սակայն պետական կառույցներից ոչ ոք չի ուզում անգամ գլուխը գլխացավանքի տակ դնել:

ԿԱՐԻՆԵ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԱՍՆԱԳԵՏՆԵՐԻ ԴԺՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Աշխատանք փնտրողի միակ հույսը լավ մասնագետ լինելն է

Երբ հուլիս-օգոստոս ամիսներին դպրոցի շրջանավարտների հիմնական մտածմունքը ընդունելության քննությունները բարեհաջող հանձնելն է, ապա մայիսին, երբ բուհերում ավարտվում են պետական քննությունները, դիպլոմ ստացած երիտասարդները սկսում են աշխատանք փնտրել: «Սովորեցինք, ավարտեցինք, հիմա էլ գործ չեն տալիս», բողոքում են նրանք:

Իսկ շատ կազմակերպություններ, որ որակյալ կադրեր են փնտրում, չեն գտնում: Հիմնական պատճառն այն է, որ երիտասարդները բուհերում գուցե տեսական բավականաչափ գիտելիքներ ստանում են, սակայն գործնականին ոչ միշտ են տիրապետում: «Ուր դիմում եմ, աշխատանքային ստաժ են պահանջում, բայց չէ՞ որ մի տեղից պետք է սկսեմ», ասաց մի երիտասարդ, որ ամսական առնվազն 300 դոլար աշխատավարձ էր ուզում ստանալ, քանի որ սովորել էր պետհամալսարանի տնտեսագիտության ֆակուլտետի վճարովի բաժնում եւ հնարավորինս արագ ուզում էր հետ ստանալ գոնե «ծախսած» գումարը: Իսկ գործատուները, որ կհամաձայնեն այդպիսի գումարով երիտասարդ ընդունել աշխատանքի եւ սովորեցնել աշխատել, երեւի թե քիչ կլինեն:

«Քաղաքացիական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքը, որ ընդունվել է 2001-ի դեկտեմբերին, քաղաքացիներին հնարավորություն է տալիս տեղեկանալու ՀՀ նախագահի, կառավարության, հանրապետական գործադիր մարմինների, մարզպետարանների (Երեւանի քաղաքապետարանի), ՀՀ օրենքներով ստեղծված մշտապես գործող հանձնաժողովների (ծառայությունների, խորհուրդների, այդ թվում՝ քաղաքացիական ծառայության խորհրդի), բացառությամբ Կենտրոնական բանկի, աշխատակազմերում թափուր տեղերի մասին եւ դիմել այդ պաշտոնները զբաղեցնելու համար:

Օրենքով սահմանված կարգով կրտսեր պաշտոններ զբաղեցնելու համար քաղաքացիներից չի պահանջվում ոչ բարձրագույն կրթություն, ոչ աշխատանքային փորձ, իսկ առաջատար պաշտոնների համար՝ «բարձրագույն կրթություն, քաղաքացիական ծառայության պաշտոններում առնվազն երկու տարվա ստաժ, կամ վերջին երկու տարվա ընթացքում քաղաքական կամ հայեցողական պաշտոններում առնվազն մեկ տարվա աշխատանքային ստաժ, կամ առնվազն երեք տարվա մասնագիտական աշխատանքային ստաժ»:

Քաղծառայության խորհրդի նախագահի մամուլի քարտուղար Գոռ Աբրահամյանի խոսքերով, կրտսեր պաշտոն զբաղեցնելու համար դիմողների 90 տոկոսը, ինչպես նաեւ առաջատար պաշտոն զբաղեցնելու համար դիմողների մի մասը երիտասարդներ են: «Կրտսեր պաշտոնների համար դիմողները հիմնականում բուհավարտներ են: Բայց լինում են նաեւ միջնակարգ կամ թերի բարձրագույն կրթություն ունեցողներ: Կրտսեր պաշտոն զբաղեցնողի աշխատավարձը սկսվում է մոտավորապես 27.000 դրամից: Ավելի շատ գալիս են աշխատանքային ստաժ ձեռք բերելու համար»: Մամուլի քարտուղարի խոսքերով լինում են դեպքեր, երբ միջնակարգ կամ թերի բարձրագույն կրթություն ունեցողները բուհավարտներից ավելի պատրաստված են լինում:

Չնայած մինչ օրս կրտսեր, առաջատար, բարձրագույն եւ գլխավոր պաշտոնների համար թվով ամենաքիչը կրտսեր պաշտոնի մրցույթ է հայտարարվել, ամենից շատը հենց այդ պաշտոնի համար դիմածներն են հաղթել: Եթե նախորդ դեպքերում 40-50 մրցույթում ոչ մի հաղթող չի ճանաչվել, այս դեպքում այդ թիվն ընդամենը 9 է:

Երեւանի պետական համալսարանում ուսանողների թվով եւ բարձր վարձավճարով աչքի են ընկնում ռոմանագերմանական, իրավաբանական, տնտեսագիտության ֆակուլտետները: Իսկ ՀՀ համապատասխան մարմիններում ամենից շատ թափուր տեղերը տնտեսագիտական եւ իրավաբանական մասնագիտությունների գծով են: «Միջազգային կազմակերպությունները բարձր են վարձատրում, շահեկան պայմաններ են ստեղծում աշխատողների համար, մեր շրջանավարտներն էլ ձգտում են այդպիսի կազմակերպություններում աշխատել», ասաց պետհամալսարանի տնտեսագիտության ֆակուլտետի դեկան Հայկ Սարգսյանը:

Յուրաքանչյուր մասնագետ միշտ էլ ձգտում է հնարավորինս լավ պայմաններում աշխատել, սակայն յուրաքանչյուր մասնագետ վաղ թե ուշ ստիպված է լինում գիտակցել, որ ինքն էլ պետք է բավարարի գործատուի պահանջները, այլապես ստիպված է միայն բողոքել, որ հարմար աշխատատեղ չկա: Երեւի թե կգա մի օր, երբ պետական պաշտոնյայի համար ավելի լավ պայմաններ կապահովվեն, եւ լավագույնները կմրցեն այդ պաշտոնները զբաղեցնելու համար:

ԹԱՄԱՐ ՄԻՆԱՍՅԱՆ

Կառավարության նպատակն աղքատության վերացումը չէ

Սկիզբը՝ էջ 1

Սոցիալական պահանջմունքը ենթադրում է առողջությունը, կրթությունը, աշխատանքը, նվազագույն սոցիալիզացման (ամուսնությանը, մանկածնությանը, մահվանն առնչվող ծեսեր, դատաիրավական համակարգի հետ առնչություններ) անհրաժեշտությունը՝ դրանց ուղեկցող նյութական հնարավորություններով հանդերձ, ներընտանեկան հարաբերությունների կայունությունը, նվազագույն տեղեկացվածության անհրաժեշտությունը (մամուլ, հեռուստատեսություն, ռադիո կամ այլ ԶԼՄ-ներ), միմյանց հետ մարդկանց շփվելու (հեռախոս, տրանսպորտ, կապի այլ միջոցներ), ինչպես նաեւ հասարակական կյանքին մասնակցելու հնարավորությունները: Ուղղակի անհավատալի է: Մի՞թե իսկապես կառավարության ընդունած ծրագրում աղքատությունը հենց այսպես էլ հասկացվում է՝ ներառյալ նաեւ հոգեւոր-մշակութային պահանջների բավարարումը:

Այս գաղտնիքը, ճիշտ է՝ ոչ միանգամից, բացահայտվում է հաջորդ կետին ծանոթանալիս: «Մարդն աղքատ է կամ աղքատ չէ՝ հիշյալ երեք խմբերի համակցությամբ եւ միայն նվազագույն նյութական (կենսաբանական) պահանջմունքների բավարարումը չի բերելու մարդու սոցիալական հնարավորությունների մեծացման եւ աղքատության վերացման»: Միանգամայն ընդունելի ճշմարտություն, բայց պարզվում է, որ «աղքատության խնդրի շուրջ կատարված հետազոտությունների մեծ մասը ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ շատ այլ երկրներում գործնականորեն խարսխված է կենսաբանական անհրաժեշտությունների ցուցանիշների վրա՝ մասնակիորեն ներառելով առողջապահական եւ կրթական մատչելիության հնարավորությունները»: Ահա թե ինչ:

Այսինքն, պահանջմունքների երեք խմբերի համակցության, սոցիալական, հոգեւոր-մշակութային պահանջմունքների բավարարման մասին մինչ այդ գրվածներն ընդամենը չար կատակ են, որին պետք չէ հավատալ: Հայաստանի կառավարության իրական նպատակը ամենեւին էլ իր իսկ ընդունած ծրագրում նշված, այդ տեսակ, ասել է թե՝ իրական աղքատության վերացումը չէ, ինչն ամրագրվում է արդեն ծրագրի հաջորդ կետերում:

Մասնավորապես նշվում է, որ աղքատության գնահատման հիմք է ծառայել աղքատության պարենային եւ աղքատության ընդհանուր գծերի հաշվարկը: Ի՞նչ է սա նշանակում: Շարունակությունը հասկանալի է դարձնում: Երկու գծերն էլ կառուցվում են սննդամթերքի ձեռքբերման համար տնային տնտեսությունների կատարած փաստացի ծախսերի վրա: Ընդգծում ենք՝ սննդամթերքի: Այստեղ այլեւս նշված չեն ոչ միայն պահանջմունքների երեք խմբերը, այլեւ այն «կրթական եւ առողջապահական մատչելիության հնարավորությունները», որոնց մասնակի ներառումն էր խոստացվում ընդամենը նախորդ էջում:

Նվազագույն պարենային զամբյուղը՝ նվաստացուցիչ մարդկանց համար

Սա դեռ ամենը չէ: Կառավարությունը զլացել է անգամ այդ սննդամթերքի սպառման մասնագիտական հիմնավորմամբ ներկայացրած եւ քիչ թե շատ իրատեսական պարենային զամբյուղը հիմք ընդունել: Հիշեցնենք, որ առողջապահության նախարարության մշակած նվազագույն պարենային զամբյուղի արժեքը մեկ շնչի հաշվով կազմում էր մոտ 26 հզ. դրամ (1996 թ-ի գներով), իսկ էներգետիկ արժեքը՝ 2400 կկալ: Ի տարբերություն սրան, ազգային վիճակագրական ծառայությունը հաշվարկել է 2100 կկալ էներգետիկ արժեքով եւ մոտ 12 հզ. դրամ կազմող պարենային զամբյուղ: Բնականաբար, ԱՀՌԾ-ում հիմք է ընդունվել վերջին տարբերակը: Ամենամեծ զավեշտը դրա հիմնավորումն է՝ տարբեր տարիների ընտրանքային հետազոտությունների ցուցանիշների համեմատելիությունն ապահովելու եւ միջազգային համադրումներ կատարելու անհրաժեշտությունից ելնելով: Այս հիմնավորման հեղինակը կկարողանա՞ իր գոյությունը պահպանել վերոնշյալ 2100 կկալորիայով կամ 12 հզ. դրամով: Նույնը կարելի է առաջարկել այդ հիմնավորման համահեղինակ դարձած կառավարության անդամներին եւ ղեկավարին: Թող սեփական մաշկի վրա զգան պարենային նվազագույն զամբյուղի բարեբեր ազդեցությունը եւ ապահովեն «ցուցանիշների համեմատելիությունն» ու կատարեն «միջազգային համադրումներ»:

Մի՞թե ավելի ազնիվ չէր լինի նախ անկեղծորեն խոստովանել, որ աղքատությունը հաղթահարելու խնդիր կառավարությունը չի դնում: Ապա հայտարարել, որ խոսքը ոչ թե աղքատության հաղթահարման, այլ զուտ պարենային ապահովման ծրագրի մասին է: Վերջապես, դրա համար հիմք ընդունել մասնագիտորեն հիմնավորված նվազագույն պարենային զամբյուղը, այլ ոչ թե մարդկանց նվաստացնող եւ որեւէ լուրջ հիմնավորումից զուրկ ինչ-որ թիվ: Իհարկե, պետք է իրատես լինել եւ չակնկալել մեկ շնչին 87 դոլար սահմանագիծը, բայց գոնե դրա կեսը պահանջելու իրավունք ունե՞նք: Եվ միայն այս միջոցառումներն ապահովելուց հետո ձեռնամուխ լինենք իսկապես աղքատության հաղթահարման ծրագրին:

Մինչդեռ այսօր ստիպված ենք հերթական անգամ փաստել, որ կառավարության նպատակը Համաշխարհային բանկի սահմանած եւ ԱՀՌԾ-ում ամրագրված աղքատության հաղթահարումը չէ: Իրական նպատակը աղքատության հաղթահարման իմիտացիա ստեղծելն ու նորանոր վարկեր ձեռք բերելն է: Նպատակ, որի արմատական փոփոխությունը հնարավոր է միայն երկրի ղեկավարի քաղաքական կամքի եւ ցանկության դրսեւորման դեպքում:

ԱԶԳ

Հեռանկարներ

Վրաստանի նոր իշխանությունները մեկ անգամ չեն հայտարարել, որ հայ-վրացական հարաբերություններին անհրաժեշտ են նոր մակարդակ: «Թավշյա» հեղափոխությունից հետո Միխայիլ Սաակաշվիլին Հայաստանի հանրային հեռուստատեսությանը տված հարցազրույցում նշեց, որ էդուարդ Շեւարդնաձեի նախագահության տարիներին Թբիլիսիի հայկական քաղաքականությունը եղել է ձեւական:

Հունվարի 25-ի երեկոյան Վրաստանի նորընտիր նախագահին ընդունեց Հայաստանի արտգործնախարար Վարդան Օսկանյանին: Սաա- գործնախարարին օրվա առաջին կեսին ընդունեց Վրաստանի ժամանակավոր նախագահ Նինո Բուրջանաձեն, ապա՝ ընտրված նախագահ Սաակաշվիլին:

Թավշյա հեղափոխության օրերին եւ դեպքերին նախորդող ամիսներին պաշտոնական Երեւանը Վրաստանի իշխանություն-ընդդիմություն պայքարում որդեգրել էր չեզոքի դիրքորոշում: Դրա վկայությունը Թբիլիսիում ՀՀ դեսպան Գեորգի Խոսրոեւի երեք հայտարարությունների ժամանակացույցն էր:

Ադրբեջանի նախագահ Իլհամ Ալիեւը հեղափոխությունից մեկ օր առաջ, երբ արդեն Շեւարդնաձեի ջանի դեսպան Գաջան Գաջիեւի մասին, ով ադրբեջանական շրջաններում լծվել էր Շեւարդնաձեի կուսակցության քարոզչությանը՝ չխորշելով ընդգծված հակասաակաշվիլիական հայտարարություններից: Վրաստանի նոր իշխանությունների ուշադրությունից չվրիպեց Ալիեւի մեկ այլ աննրբանկատ հայտարարությունը. Ադրբեջանի նախագահը նախ հայտարարեց, թե կմասնակցի Սաակաշվիլու երդման արարողությանը, իսկ մի քանի օր անց նշեց, որ ժամանակ չունի, քանի որ մեկնում է Փարիզ:

Վերադառնալով հայ-վրացական երկկողմ հարաբերություններին, րեկամության մասին պատմություններով: Թեեւ նախագահների մակարդակով բազում հանդիպումների, հայ-վրացական հարաբերություններից ցեցը դուրս չէր գալիս. Թբիլիսին Հայաստանը համարում էր ռուսական հինգերորդ շարասյուն Կովկասում, ապակայունացնող գործոն, որ տարածքային հավակնություններ ունի Վրաստանի նկատմամբ: Մյուս կողմից, Երեւանը Վրաստանը դիտում էր Անկարա-Թբիլիսի-Բաքու ուրվագծվող եռանկյան սուր գագաթ, որը կարող էր ուղղվել դեպի Հայաստան: Հիշենք նախկին արտգործնախարար Իրակլի Մենաղարիշվիլու հավաստիա-

տական ոլորտում, եւ հնարավոր է ավելին անել: Մենք համաձայն ենք այս մտքի հետ եւ պատրաստ ենք խորացնել դրանք, քանզի հնարավորություն կա, որ Հայաստանն ու Վրաստանը շատ ավելի ինտեգրված լինեն այս տարածաշրջանում», ասաց Օսկանյանը Սաակաշվիլու հետ հանդիպումից հետո:

Օսկանյանը Սաակաշվիլու մեջ տեսել է անկեղծ միտում՝ բարելավել Ջավախքի հայության սոցիալական վիճակը: «Մեր հանդիպման ժամանակ նա ինքը մի քանի անգամ շեշտեց, որ անպայման քայլեր կձեռնարկի եւ հատուկ ուշադ-

Բաժանարար գծերը չպետք է անցնեն հայ-վրացական սահմաններով

Թբիլիսիի նոր իշխանությունների ընդգծված ջերմությամբ ընդունեցին Վարդան Օսկանյանին

կաշվիլին կրկին հավաստեց պաշտոնական Թբիլիսիի վճռականությունը՝ բոլոր ուղղություններով, հատկապես տնտեսական բնագավառում, նոր թափ հաղորդել հայ-վրացական հարաբերություններին:

Օսկանյանի (կարդալ՝ Հայաստանի) հանդեպ վրացական նոր իշխանությունների առանձնահատուկ վերաբերմունքը զգացվում էր Սաակաշվիլու պաշտոնամուտի արարողության միջոցառումների ընթացքում: Այսպես, Թբիլիսիի Զաքարիա Փալիաշվիլու անվան օպերայի եւ բալետի պետական թատրոնում տեղի ունեցած միջոցառմանն Օսկանյանը տեղավորվել էր ԱՄՆ պետքարտուղար Քոլին Փաուելի եւ Սաակաշվիլու կողքին:

Վրաստանի նախագահի եւ նրա տիկնոջ անունից տրված պաշտոնական ընթրիքի ժամանակ Օսկանյանը տեղավորվել էր Սաակաշվիլու եւ պետնախարար Զուրաբ Ժվանիայի կողքին: Ուշագրավ է, որ հայ արտ-

տապալումը դարձել էր անշրջելի, հրապարակավ պաշտպանեց նրան: Էլ չենք խոսում Թբիլիսիում Ադրբե-

պիտի նկատել, որ նախորդ տարիներին դրանք եղել են կայուն վատ, ինչը շղարշվում էր ավանդական բա-

ցումները, թե «Վրաստանը երբեք չի անի քայլեր՝ ուղղված ընդդեմ Հայաստանի շահերի», եւ Օսկանյանի մտահոգությունները, որ «թուրք-վրացական ռազմական համագործակցությունը մտահոգում է մեզ, եւ կարծում ենք, որ արմատապես կարող է խախտել տարածաշրջանային հավասարակշռությունը»:

Օսկանյանը բազմիցս նշել է, որ հայ-վրացական հարաբերություններն այն օղակն է, որը ծառայում է որպես տարածաշրջանի՝ թեեւ փխրուն, կայունության երաշխավոր եւ որը թույլ չի տալիս բաժանարար գծերի առաջացում:

Նորընտիր նախագահ Սաակաշվիլու հայտարարությունները հույս են ներշնչում, որ հայ-վրացական կապերը կամրապնդվեն, համենայն դեպս, Վրաստանի իշխանությունները նման ցանկություն ունեն: «Նա ինքը նշեց, որ մեր հարաբերությունները պատշաճ մակարդակի վրա չեն, հատկապես տնտե-

րություն կդարձնի, որ ջավախահայության վիճակը բարելավվի», ասաց Օսկանյանը:

Մեր տարածաշրջանում բաժանարար գծերը չպետք է անցնեն հայ-վրացական սահմաններով: Հանգամանքների բերումով բաժանարար գծերի են վերածվել հայ-թուրքական, հայ-ադրբեջանական սահմանները: Առաջին հերթին Հայաստանի շահերից են բխում Վրաստանի հետ խոր, կայուն հարաբերությունները: Համենայն դեպս, այդպես է լինելու, քանի դեռ Թուրքիան շարունակում է Հայաստանի հանդեպ թշնամական քաղաքականությունը, իսկ Ադրբեջանի հետ ունենք չլուծված Ղարաբաղի հարց:

Եվ պատահական չէ, որ Թուրքիան եւ հատկապես Ադրբեջանն ունեն «ազնիվ» ցանկություն՝ ականահարել եւ ականահարված տեսնել հայ-վրացական կապերը:

ԹԱԹՈՒԼ ՀԱԿՈԲՅԱՆ

Ոլորտային ծրագրերն Արցախում պրագմատիկ են

Այս համոզմունքին է ԼՂՀ վարչապետ Անուշավան Դանիելյանը: Միեւնույն ժամանակ, վարչապետի տեսակետով, մտահոգիչ է այն հանգամանքը, որ չնայած երիտասարդ հանրապետությունն ունի զարգացման լայն հեռանկարներ, բնակչության կենսամակարդակը շարունակում է ցածր մնալ: Դրա բացատրությունն այն է, որ պետական բյուջեի հնարավորությունները նվազ են, որի պատճառով էլ անհնարին է լուրջ տեղաշարժեր կատարել տնտեսության մեջ: Այդուհանդերձ, ներդրումների հաշվին արդյունաբերության, գյուղատնտեսության, կապի եւ տրանսպորտի, բանկային համակարգում ու մի շարք այլ ոլորտներում էական առաջընթաց կարելի է ակնկալել: Ներդրումների համար ԼՂՀ-ում բարենպաստ պայմաններ է ընձեռում ԼՂՀ հարկային դաշտը: Հատկապես ընդգծելի է համապատասխան օրենսդրական դաշտի, հարկային արտոնությունների, կայուն բանկային համակարգի, աշխատուժի շուկայի, արտադրական շինությունների եւ գույքի անհատույց տրամադրման առկայությունը, ինչպես նաեւ մաքսային պարտքերի բացակայությունը եւ այլն: Գործարարների համար շահավետ ներդրումների ոլորտ կարող են դառնալ ինչպես արդյունաբերության, այնպես էլ գյուղատնտեսության, էներգետիկայի, կապի, շինարարության, առողջապահության, մշակույթի, զբոսաշրջության զարգացման ամենատարբեր ոլորտներ:

ԼՂՀ չճանաչված լինելը խոչընդոտում է միջազգային ֆինանսական կազմակերպությունների, օտարերկրյա բանկերի, զարգացած երկրների հետ համագործակցությանը: Հանրապետությունում ոչ միայն չեն իրականացվում միջազգային ծրագրեր, այլեւ երկիրը չի կարողանում օգտվել այն միջազգային ծրագրերից, որոնք իրականացվում են Հայաստանում, այդ թվում՝ Համաշխարհային բանկի, ԱՄԿ-ի, Միջազգային արժութային հիմնադրամի, «Լինսի» հիմնադրամի եւ այլ դոնորների կողմից: Այս իրավիճակի դրդմամբ՝ կառավարությունը մշակել եւ իրականացնում է տնտեսական բարեփոխումների ծրագիր, որի արդյունքում հնարավոր դարձավ ոտքի կանգնեցնել տնտեսությունը եւ ապահովել եկամուտների զգալի աճ:

Այսպես, 2003 թ. ԼՂՀ-ում արդյունաբերության աճը կազմել է ավելի քան 40 տոկոս, որի գերակշիռ մասն ապահովվել է օտարերկրյա ներդրումների շնորհիվ: Ընդ որում, այսօրվա դրությամբ հանրապետությունում ոչ մի օտարերկրյա ներդրում դեռեւս չի ձախողվել: Սա խոսում է այն մասին, որ Արցախում, իրոք, շահավետ է ներդրումներ կատարելը:

1999 թվականից մինչեւ այսօր եկամտահարկը 25 տոկոսից նվազել, հասել է 5 տոկոսի: Ներկայումս շահութահարկի գծով կիրառվում է 5 տոկոս դրույքաչափը՝ նախկին 25-ի փոխարեն: Սոցիալական ապահովության պարտադիր վճարումների գծով գործատուների՝ աշխատանքի վարձատրությանը հատկացվող միջոցների նկատմամբ 2002 թ. հունվարի 1-ից գործում է 13 տոկոս՝ 28-ի փոխարեն, իսկ 2003 թ.-ից գործում է 10 տոկոս դրույքաչափը: Առեւտրի ոլորտում մտցվել է առեւտրի միասնական հարկ, որը հաշվարկվում է շրջանառության ընդհանուր ծավալի 2 տոկոսի չափով: Գյուղատնտեսության բնագավառում 2001 թ.-ից կիրառվում է հողի հարկի 6 տոկոս դրույքաչափը, որը նախկինում 15 տոկոս էր կազմում: Պարզեցվել են նաեւ հարկային վարչարարությունն ու ձեռնարկություններ գրանցելու կարգը: Հարկային այս բարեփոխումների արդյունքում վերջին մի քանի տարում տնտեսությունում շուրջ 30 մլն ԱՄՆ դոլարի օտարերկրյա ներդրումներ են կատարվել:

2003 թվականի ԼՂՀ տնտեսական զարգացման մակրոտնտեսական նախնական ցուցանիշները փաստում են հանրապետությունում իրականացվող տնտեսական բարեփոխումների դրական արդյունքը: Եթե 1999 թվականին հանրապետությունում նախորդ տարվա համեմատ արձանագրվել էր մոտ 11 տոկոս արդյունաբերական արտադրանքի անկում, ապա հաջորդ՝ 2000 թվականին արձանագրվել է արդյունաբերության ծավալների 16.8 տոկոսի աճ: 2001-ին այն կազմեց 21.6, իսկ 2002-ին՝ 36.2 տոկոս: 2003 թվականին գրանցվեց մոտ 40 տոկոսի աճ: Միեւնույն ժամանակ, եթե 1999 թվականի արդյունաբերական արտադրանքի տարեկան ծավալը կազմում էր ընդամենը 3.8 մլրդ դրամ, ապա ընթացիկ տարում սպասվում է շուրջ 11 մլրդ դրամի արդյունաբերական արտադրանք: Այսինքն, 2004-ին մեկ եռամսյակի ընթացքում կարտադրվի այնքան արդյունաբերական արտադրանք, ինչքան որ եղել է 1999 թվականին՝ ամբողջ տարվա ընթացքում:

Առավել տպավորիչ են արտահանման ցուցանիշները: Եթե 2000-ին արտահանման ծավալը կազմում էր 2 մլն դոլար, ապա 2001-ին կազմեց 5.4 մլն դոլար, իսկ 2002-ին՝ 14 մլն դոլար: Արտահանման ծավալը 2003-ին կազմել է շուրջ 18 մլն դոլար:

ԼՂՀ վարչապետի բնութագրմամբ՝ 2004 թ. բյուջեն սոցիալական ուղղվածություն ունի: Մասնավորապես, թվային պատկերն այսպիսին է. եթե կրթության ոլորտին պետբյուջեով 1999 թ. հատկացվել է 1.6 մլրդ դրամ, ապա 2002-ին այդ գումարը կազմել է 1.812 մլրդ դրամ: 2004 թվականին այդ ոլորտին կտրամադրվի 2.384 մլրդ դրամ (7390 մլն դրամով ավելի): Առողջապահությանը համապատասխանաբար հատկացվել է՝ 1999-ին 448, 2002-ին՝ 695 մլն դրամ: Այս տարի այդ գումարը կկազմի 870 մլն դրամ, այսինքն նախորդ տարվանից 412 մլն-ով ավելի: Մշակույթին հատկացվող գումարը 1999-ին կազմել է 299, 2002-ին՝ 414 մլն, իսկ 2004-ին նախատեսվում է հատկացնել 533 մլն դրամ, այսինքն՝ 233 մլն դրամով ավելի (178 տոկոս աճ): Եթե 1999 թ. սոցիալական ապահովությանը հատկացված գումարը կազմում էր 1.715 մլն դրամ, 2002-ին հասցվեց 3.656, իսկ 2004-ին այդ գումարը կկազմի 4.125 մլն, 2.410 մլն-ով ավելի կամ 2.4 անգամ: Այս թվերը միանշանակ խոսում են տարվող ընդգծված սոցիալական քաղաքականության մասին: Խնդիր է դրվել՝ յուրաքանչյուր տարի առնվազն 10 տոկոսով ավելացնել թոշակները: Արդեն իսկ 2005-ին 30 տոկոսով կավելանան առողջապահության, մշակույթի, սպորտի բնագավառների աշխատողների աշխատավարձերը: 2004-ին զգալիորեն ավելանում է Հայրենական մեծ պատերազմի մասնակիցների պատվովճարը: 2005-ին այդ գումարին կավելացվի եւս 1500 դրամ, իսկ 2006-ին պատվովճարը կավելանա 4000 դրամով: Շոշափելիորեն կաճեն նաեւ Արցախյան գոյամարտում զոհված ազատամարտիկների եւ հաշմանդամների ընտանիքներին տրվող օգնությունները ու փոխհատուցումները, այդ թվում՝ բնակարանային պայմանների բարելավմանն ուղղված միջոցները: Կշարունակվեն նախանշված բնակարանաշինության ծրագրերը պաշտպանության բանակի սպաների համար:

Ուշագրավ թվեր կան նաեւ բազմազավակության խթանման ծրագրի իրականացման գործընթացում: Առ այսօր, ծրագրի հաշվին, հանրապետությունում ծնված 2730 երեխայի անունով բացվել են 1.430 մլն դրամ ընդհանուր գումարով ավանդներ: Ծրագրի շրջանակներում բազմազավակ ընտանիքներին միայն բանկային տոկոսների հաշվին տրվել է մոտ 300 մլն դրամ: Տարեկան բացվող ավանդների թիվը հասնում է 580-600, ինչը կազմում է հանրապետությունում տարեկան ծնված երեխաների ավելի քան 30 տոկոսը: Միայն 2004 թվականին բազմազավակ ընտանիքները բանկային տոկոսների հաշվին ստանալու են ավելի քան 185 մլն դրամ գումար, իսկ 2008 թվականին՝ ավելի քան 300 մլն դրամ, այսինքն ավելի շատ, քան նույն տարում կհատկացվի պետության կողմից (մոտ 290 մլն դրամ): Այսինքն՝ պետբյուջեից հատկացնելով 290 մլն դրամ, հանրապետության բնակչությունը կստանա մոտ 600 մլն դրամ սոցիալական օգնություն:

Հետպատերազմյան համախտանիշի լրիվ հաղթահարումը, վարչապետ Ա. Դանիելյանի ամփոփ գնահատմամբ, այն առաջնահերթությունն է, որից ածանցվում են տնտեսական զարգացման մյուս բաղադրիչները:

ԿԻՄ ԳԱԲՐԻԵԼՅԱՆ

Միջազգային

Հունվարի 25-ին, երբ Թուրքիայի վարչապետ Ռեջեփ Թայիփ Էրդողանը պաշտոնական այցով ուղեւորվում էր Մ. Նահանգներ, Թբիլիսիում ՀՀ արտգործնախարար Վարդան Օսկանյանն անդրադարձավ հայ-թուրքական հարաբերություններին: Նա հայտարարեց, որ անկախ Հայաստանի տնտեսական շրջափակումը վերացնելու եւ նրա հետ դիվանագիտական հարաբերություններ

Թուրքիայի վարչապետը պատրաստվում է Հայաստանի նկատմամբ «բարի կամք» դրսեւորել

Նա նույնն առաջարկում է հայերին եւ պահանջում հրաժարվել Ցեղասպանության անհիմն պնդումներից

հաստատելու պատրաստակամությունից, Երեւանն իր արտաքին քաղաքականությամբ օրակարգից չի հանի Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման հարցը:

ՀՀ արտգործնախարարի այս հայտարարությունը միանգամայն տեղին էր եւ ժամանակին, նաեւ չափազանց ուշագրավ այն առումով, որ արվել էր Վրաստանի նորընտիր նախագահ Միխայիլ Սաակաշվիլու երդման արարողությանը մասնակցելու նպատակով Թբիլիսի ժամանած ԱՄՆ պետքարտուղար Քոլին Փաուելի հետ հանդիպումից անմիջապես հետո:

Ակամա հարց է ծագում՝ ինչո՞ւ էր տեղին եւ ժամանակին: Այդ հարցին Նյու Յորքի «Թուրքական տանը» ունեցած ելույթում պատասխանեց Թուրքիայի վարչապետը: «Ազգը» նախորդ համարում հենվելով «Անատոլու» գործակալության եւ թուրքական հանրային հեռուստատեսության տեղեկությունների վրա, մասնակի անդրադարձավ Էրդողանի ելույթին: Հունվարի 28-ին ելույթից հատվածներ հրապարակեց նաեւ «Հյուրրիեթ» թերթը:

Ելույթի մասին «Անատոլու» գործակալության հաղորդագրությունն ու թուրքական հանրային հեռուստատեսության հաղորդումը «Հյուրրիեթի» հրապարակման հետ համադրելու դեպքում տեսանելի է հետեւյալ պատկերը, ըստ որի Էրդողանը Հայոց ցեղասպանության պատմական իրողությունը հանգեցնում է հայերի եւ թուրքերի երկուստեք կոտորածներին, պատմական իրադարձությունները պատմության մեջ թողնելու կարծիք է հայտնում, դա պատճառաբանում է անցյալի գերին դառնալու փոխարեն ապագայով առաջնորդվելու անհրաժեշտությամբ, ապա եւ խոստանում է Թուրքիայում դպրոցական դասագրքերից հանել Ցեղասպանության վերաբերյալ բոլոր նյութերը:

Հարցը, սակայն, Էրդողանի խոստումը չէ, այլ Ցեղասպանության վերաբերյալ նյութերը դասագրքերից հանելու պատրաստակամությունը հայերի նկատմամբ Թուրքիայի բարի կամքին վերագրելը: Էրդողանը դա, ինչպես «Հյուրրիեթն» է գրում, համարում է բարի կամքի դրսեւորում եւ պահանջում է, որ բարի կամք դրսեւորեն նաեւ հայերը, փոխարենը հրաժարվելով «այսպես կոչված Ցեղասպանության անհիմն պնդումներից»:

Ըստ «Հյուրրիեթի», Էրդողանը ելույթում ակնարկել է նաեւ Թուրքիայի հայկական սահմանի բացման մասին, պայմանով, որ թուրքերի մեկնած այսպես կոչված բարեկամական ձեռքն օդում չմնա: Ապա նա, դիմելով հայերին, ավելացրել է. «Որքան մենք ենք ձեզ մերձենում, այնքան էլ դուք մերձեցեք, որովհետեւ աշխարհում պարզունակ լոբբիստական գործունեությամբ որեւէ տեղ հասնելն այլեւս անհնար է: Թուրքիան բարեկամական ձեռք է մեկնել, չենք ուզում, որ այդ ձեռքն օդում մնա: Համենայն դեպս, մենք մերձենում ենք, թող իրենք էլ հեռանան»:

Նախ ասենք, որ դասագրքերից Ցեղասպանության նյութերի հանումը չի կարող որեւէ առնչություն ունենալ բարի կամքի դրսեւորման հետ, որովհետեւ դրանց հիմքում դրված է թուրքերի նկատմամբ իբր հայերի իրագործած ցեղասպանությունը: Քանի որ Թուրքիան դպրոցական դասագրքերում Ցեղասպանության վերաբերյալ նյութերի ընդգրկումը զուգորդել է «Հայերի չարագործությունների» թեմայով շարադրությունների մրցույթով, որին մասնակցությունը կրթության նախարարության շրջաբերականով պարտադրվել էր երկրում գործող բոլոր դպրոցներին, այդ թվում՝ հայկական վարժարաններին, ուստի դրանով թուրքական իշխանությունները դպրոցականների շրջանում ոչ միայն հայատյացություն են սերմանել, այլեւ փորձել են թուրքահայ աշակերտներին թշնամացնել իրենց հայկական ազգային ինքնության հետ:

Երբ դպրոցականների շրջանում հայատյացության սերմանումը, թուրքահայ աշակերտներին իրենց ազգային ինքնությանը թշնամացնելը բարի կամքի դրսեւորում է, ուրեմն Թուրքիան Հայոց ցեղասպանության պատմական իրողությունն աղավաղելիս բարի կամքի իմաստն էլ հետն է աղավաղում: Ինչ վերաբերում է բարեկամական ձեռքին, որի արտահայտությունը Թուրքիայի հայկական սահմանի բացման Էրդողանի պատրաստակամությունն է, ապա պետք է վերհիշել դեռեւս 1991 թ.-ին Հայաստանին առաջադրված միջազգային պրակտիկային անհարիր թուրքական նախապայմանների եւ 1993 թ.-ից նրա նկատմամբ կիրառվող շրջափակման մասին:

Դիվանագիտական հարաբերությունների համար այն էլ հարեւան երկրին նախապայմաններ առաջադրելը թշնամանքի ակնհայտ դրսեւորում է, իսկ շրջափակումը դրա միջոցով այդ երկիրը քայքայելու տնտեսական ծրագրի առկայության վկայություն: Էրդողանի կառավարությունը, սակայն, ի տարբերություն նախորդների՝ Հայաստանին նախապայմաններ է առաջադրում ոչ թե դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատման, այլ Թուրքիայի հայկական սահմանի բացման համար: Սա հիմք է տալիս ենթադրելու, որ նրա մեկնած բարեկամական ձեռքը Հայաստանի համար ավելի վտանգավոր է, քան նախորդների առավել ակնհայտ սպառնալիքներով հագեցած թշնամական քաղաքականությունը: Ավելին, վարչապետ Էրդողանը Հայաստանի նկատմամբ դրսեւորած բարի կամքն աղավաղելիս կամ թշնամական ձեռքն իբրեւ բարեկամական ներկայացնելիս պահանջում է, որ Հայաստանը համարժեք քայլերով արձագանքի:

Սա նշանակում է, որ Հայաստանը Թուրքիայի հետ հարաբերություններում ոչ միայն երկրի օրակարգից պետք է հանի Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման հարցը, այլեւ համարժեք քայլերով չեզոքացնի «բարի կամքի» թուրքական դրսեւորումներն ու կտրականապես մերժի Թուրքիայի մեկնած «բարեկամական» ձեռքը: Թերեւս դրա լավագույն միջոցը Թուրքիայի նկատմամբ նույնքան ագրեսիվ քաղաքականություն որդեգրելն է, որքան Հայաստանի նկատմամբ Թուրքիան է որդեգրել: Տարածաշրջանում ընթացող քաղաքական զարգացումները Հայաստանին այդպիսի հնարավորություն տալիս են: Չի բացառվում, որ Էրդողանի ԱՄՆ կատարած այցը Թուրքիայի համար հիասթափությամբ ավարտվի, իսկ դա մեծապես կընդլայնի Հայաստանի հնարավորությունը:

ՀԱԿՈԲ ՉԱՔՐՅԱՆ

Լորդ Հաթոնի զեկուցագիրն արդարացնում է Բլերի կառավարությանը

Մեծ Բրիտանիայի պաշտպանության նախարարության փորձագետ Դեւիդ Քելլիի ինքնասպանության անկախ քննությունն ի չիք է դարձրել վարչապետ Թոնի Բլերի կառավարության «ամոթալի վարքագծին» առնչվող բոլոր կասկածները: Այդ մասին հաղորդում է Ֆրանսպրեսը՝ վկայակոչելով Լոնդոնի «Սան» թերթի վերջին հրապարակումները:

Թերթին հաջողվել է նախապես տեղեկանալ լորդ Բրայան Հաթոնի զեկուցագրին, որի համաձայն կառավարությանը չի կարելի մեղադրել «անազնիվ, երկդիմի եւ կեղծավոր քաղաքականության» մեջ, որի հետեւանքով, ինչպես պնդում են ընդդիմադիրները, հրապարակվել էր վերոհիշյալ փորձագետի անունը:

Երկրի պաշտպանության նախարարության կենսաբանական զենքի փորձագետ Դեւիդ Քելլին անձնասպան եղավ 2003 թ. հուլիսին, երբ իր անունը որպես իրաքյան վտանգավոր զենքի գոյությունը ժխտող աղբյուր հիշատակվեց BBC-ի ծրագրերից մեկում: Քելլիի անունը վկայակոչելով, ծրագրի հեղինակները պնդում էին, թե Իրաքում զանգվածային բնաջնջման զենքի գոյությանը վերաբերող զեկուցագիրը խեղաթյուրված է հակաիրաքյան պատերազմի սանձազերծումն արդարացնելու նպատակով:

Լորդ Հաթոնի զեկուցագրում հիմնական մեղքը բարդվում է BBC-ի թղթակից Էնդրյու Գիլիգանի վրա, որը երբեք հեռարձակելուց առաջ իր նյութը չէր տրամադրել պաշտպանության նախարարությանը:

Թեեւ որոշ վերլուծաբաններ կանխատեսում էին, թե լորդ Հաթոնի զեկուցագրի հրապարակումից հետո Մեծ Բրիտանիայի պաշտպանության նախարար Ջեֆրի Հունը հրաժարական կտա, փաստաթուղթը նրան հասցեագրված լուրջ քննադատություն չի պարունակում:

ԹՐԱՖԻՔԻՆԳ

ՄԱԿ-ի հերթական քայլն ընդդեմ մարդկանց առեւտրի

Երեկ ուժի մեջ մտավ վերազգային կազմակերպված հանցագործություններին վերաբերող ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի հավելյալ արձանագրությունը, որն առաջին միջազգային իրավական գործիքն է մարդկանց առեւտրի: Վիեննայից Ֆրանսպրեսի թղթակիցը հաղորդում է, որ տեքստը 2000 թ. նոյեմբերին ընդունել է ՄԱԿ-ի ընդհանուր ժողովը: Մինչեւ օրս այն վավերացրել են հինգ տասնյակ երկրներ:

Փաստաթղթի համաձայն, միջազգային համագործակցություն է հաստատվում մարդկանց առեւտուրը «կանխելու, վերացնելու եւ դրա համար պատժելու» նպատակով: ՄԱԿ-ի տվյալներով, աշխարհում ամեն տարի մոտ 3-4 միլիոն կանայք եւ երեխաներ ստիպված են զբաղվել պոռնկությամբ եւ (կամ) ստրկական աշխատանքով:

Մարդկանց ընդհատակյա առեւտուրը չափազանց շահութաբեր է դարձել հանցախմբերի համար, եւ ներկայումս դրանից ստացվող գումարները համեմատելի են զենքի եւ թմրադեղերի վաճառքից ստացվող եկամուտների հետ: ԱՄՆ պետդեպարտամենտի վերջին հաշվարկների համաձայն, մարդկանց վաճառքի եւ սեռական ստրկացման եկամուտները հասնում են 7-10 մլրդ դոլարի:

Ինչպես թմրադեղերի եւ զենքի առեւտրի դեպքում, ստրկավաճառության դեմ եւս դժվար է պայքարել պետական օրենքների տարբերությունների եւ անարդյունավետության պատճառով: Պայքարը դժվարանում է նաեւ պետությունների ջանքերի անհամաձայնեցվածության հետեւանքով:

2003 թ. դեկտեմբերին ԵԱՀԿ-ի հրապարակած մի զեկուցագրում նշվում է, որ ամեն տարի Արեւմուտքում ստիպված են պոռնկությամբ զբաղվել Արեւելյան Եվրոպայի շուրջ 200 հազար կանայք եւ անչափահասներ: Նրանք մեկուսացված են, խոցելի, նրանց ինքնությունը դժվար է պարզել:

Նկատի ունենալով ստրկավաճառության դեմ մղվող պայքարի դժվարությունները, Եվրամիությունը որոշել է ժամանակավոր կեցության իրավունք տրամադրել ստրկավաճառության այն զոհերին, որոնք համաձայնում են ոստիկանության եւ արդարադատության մարմինների հետ գործակցել հանուն մաֆիական ցանցերի ոչնչացման:

Կենտրոնական Եվրոպայից եւ Ռուսաստանից հետո Հարավային Ասիան այն տարածաշրջանն է, որտեղ մարդկանց առեւտուրն ամենից արագ է ծավալվում: Նեպալում եւ Բանգլադեշում առեւանգված աղջիկները 1000 դոլարով վաճառվում են Հնդկաստանի հասարակաց տներին:

ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի՝ Յունիսեֆի տվյալներով, ամեն տարի Արեւմտյան եւ Կենտրոնական Աֆրիկայում 50 հազար երեխա է առեւանգվում: Նրանց ստիպում են մասնակցել ապստամբական եւ պարտիզանական ուժերի կռիվներին: Գերմանիայի դաշնային քրեական ոստիկանության հաշվարկների համաձայն, 2002 թ. երկրում մարդկանց առեւտրի ծավալներն աճել են 11 տոկոսով:

Ստրկավաճառության եւ մարմնավաճառության վերաբերյալ 2003 թ. հունիսին ԱՄՆ-ի հրապարակած զեկուցագրում դատապարտվում են 15 երկրներ, որոնց թվում են ՆԱՏՕ-ի անդամներ Հունաստանը եւ Թուրքիան: Այդ ցանկում ընդգրկված են նաեւ Բելիզը, Բոսնիան, Կուբան, Դոմինիկյան Հանրապետությունը, Վրաստանը, Հաիթին, Ղազախստանը, Ուզբեկստանը, Լիբերիան, Բիրման, ԿԺԴՀ-ն, Սուդանը, Սուրինամը:

Այդ բոլոր երկրները, ըստ զեկուցագրի, «նշանակալի ջանքեր չեն գործադրում» մարդկանց եւ մասնավորապես կանանց ու երեխաների առեւտրի դեմ պայքարելու համար: Չարիքին վերջ դնելու նպատակով ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի հավելյալ արձանագրությունն ստորագրած երկրներն իրենց քրեական օրենսդրություններում ներառել են «մարդկանց առեւտուր» հասկացությունը եւ համաձայնել են միջազգային համագործակցություն ծավալել այդ առեւտրից ստացվող փողերի լվացման առնչությամբ:

Պ. Ք.

Լիբիան ԱՄՆ-ին է հանձնել 25 տոննա միջուկային սարքավորումներ

Հետազոտման նպատակով ԱՄՆ իշխանությունները Լիբիայից ստացել են միջուկային սպառազինությունների ստեղծման աշխատանքներում օգտագործված սարքավորումներ: Ռոյթեր գործակալությունը հաղորդում է, որ 25 տոննա ընդհանուր քաշով այդ սարքավորումները երեկ ինքնաթիռից իջեցվել են Նոքսվիլ քաղաքի օդանավակայանում (Թենեսիի նահանգ):

Մասնավորապես ԱՄՆ են հասցվել հարստացված ուրանի ստացման համար օգտագործված ցենտրիֆուգներ, լիբիական հրթիռների ուղղորդման համակարգեր եւ միջուկային մշակումների վերաբերյալ տեղեկատվություն պարունակող փաստաթղթեր:

Ավելի վաղ՝ անցյալ շաբաթ օդով Տրիպոլիից Վաշինգտոն էին առաքվել միջուկային զենքի ծրագրերի գծագրեր:

Սպիտակ տան ներկայացուցիչ Սքոթ Մաքլելանը բեռների առաքումը գնահատել է որպես զանգվածային բնաջնջման զենքի մշակումը դադարեցնելու Լիբիայի ղեկավար Մուամմար Քադաֆիի խոստումների լրջության հաստատում: Նա միաժամանակ լրագրողներին հայտնել է, որ Լիբիայում արդեն սկսվել է քիմիական զենքի բաղադրիչների ոչնչացումը:

2003 թ. դեկտեմբերի 19-ին Քադաֆին հրապարակել է Լիբիայի միջուկային, քիմիական եւ կենսաբանական զենքի մշակումների ծրագրերին վերջ դնելու իր որոշումը: Բրիտանացի եւ ամերիկացի փորձագետները կարծում են, որ Լիբիայում մշակումները եղել են նախնական փուլում եւ երկրում անգամ միջուկային վառելիք չի եղել: Մինչդեռ Ատոմային էներգիայի միջազգային գործակալության աշխատակիցները պնդում են, թե Լիբիան արդեն մի քանի տարի հետո կկարողանար ատոմային ռումբ ստեղծել:

ԼՈՒՅՍ Է ՏԵՍԵԼ

Ակադեմիկոս Ռաֆայել Ղազարյանի հաշվետվությունը

Անցյալ տարվա վերջին Երեւանում հեղինակային հրատարակությամբ լույս տեսավ տեխնիկական գիտությունների դոկտոր, ակադեմիկոս Ռաֆայել Ղազարյանի «Հավատում եմ...» հուշագրությունը՝ A-5 չափի 317 էջ ծավալով: Տպագրությունը հնարավոր է դարձել փարիզաբնակ Հարություն Ռոբեր Այդաբիրյանի ֆինանսական օժանդակությամբ: Հեղինակի վատ տեսողության պատճառով հուշերի գրանցման ու տպագրության հարցերի կարգավորումը կատարել են զավակները՝ Վազգենը եւ Գայանեն:

Ռ. Ղազարյանի այս հուշագրությունը մեծ կարեւորություն ունի, մասնավորաբար այն հատկանիշի շնորհիվ, որ նրա բովանդակության շուրջ երկու երրորդն ուղղակի առնչվում է Խորհրդային Հայաստանում 1988-89 թթ. արցախյան շարժման իրադարձություններին, որոնց ակտիվ մասնակիցներից ու ղեկավարներից է եղել հեղինակը: Այս գիրքը Համբարձում Գալստյանի հրատարակված, հուշագրային բնույթի մի քանի ընդարձակ հոդվածներից հետո երկրորդ հուշագրությունն է՝ գրված «Ղարաբաղ» կոմիտեի երբեմնի անդամի կողմից:

Կառուցվածքային առումով Ռ. Ղազարյանի մենագրությունը բաղկացած է 4 մասերից.

1. «Երկարաշունչ առաջաբան, որը գրվել է վերջում» (էջ 4-65): Այս մասում տեղ են գտել 9 վերնագրերով հրապարակումներ՝ պայմանավորված հուշագրության հրատարակության հետաձգումներով: Դրանք ընդգրկում են հեղինակի դիտարկումներն ու խոհերը ՀՀ-ի 1999 թ. ամառ-2003 թ. ամառ ժամանակաշրջանի իրադարձությունների վերաբերյալ: Այդուհանդերձ, Ռ. Ղազարյանը շատ երեւույթների պարզաբանման համար երբեմն հետ է գնում մինչեւ 1988 թվականը: Այսպես, հանրապետության 1990-ական թթ. որոշ ղեկավարների բարոյական այլասերման հետեւանքով ծանրացած սոցիալական վիճակը պատրվակելով արցախյան շարժման վարկաբեկումը նա համարում է սրբապղծություն, «ավելին՝ անբարոյականություն ողջ ժողովրդի հոգեւոր ու կամային անօրինակ վերելքի նկատմամբ» (էջ 9): Նա կարծիք է հայտնում, որ այլասերումն սկսվեց 1993-94 թթ. եւ սրընթաց թափ ընդունեց պատերազմում հրադադար հաստատվելուց հետո՝ 1994 թ. մայիսին: Հեղինակը խոստովանում է, որ ծանր հիասթափություն եւ հոգեկան տագնապներ է տարել «տղաների ու հատկապես Լեւոնի» (Տեր-Պետրոսյան- Գ. Յ.) խորացող խոտորման եւ հատկապես Արցախի հարցում պարտվողական դիրքորոշումների պատճառով: «Որոշ պաշտոնյաներ ու անազնիվ բախտախնդիրներ էլ պետական բարձր աթոռներին բազմեցին, ավա՜ղ, Վազգեն Սարգսյանի կամքով», ափսոսում է նա (էջ 13): Այսուհանդերձ, հեղինակն ըստ արժանվույն է գնահատում Վ. Սարգսյանի դերը ռազմաճակատում հաղթանակների ու բանակաշինության գործում: Անմիջապես հավելենք, որ ամբողջ գրքում Ղազարյանի գնահատականները դեմքերի ու դեպքերի մասին օբյեկտիվ են ու հեռու այսօր հրապարակը ողողած քծնանքից ու նիհիլիզմից:

Հեղինակը «Կռունկ» եւ «Ղարաբաղ» կոմիտեների, արցախյան ազատագրական շարժման Երեւան գալը հայտարարում է անխուսափելի, մինչեւ իսկ՝ «պատմական անհրաժեշտություն» (էջ 16, 33 եւ այլն): Ապա նա մերկացնում եւ այդ կոմիտեների անդամների վերաբերյալ մեջտեղ նետված տարածայնությունները (Մոսկվայի գործակալներ, կաշառվածներ եւ այլն), ապացուցում է դրանց անհիմն լինելը: Հեղինակը տարբեր էջերում (էջ 20, 23, 129, 137 եւ այլն) 1988-ի շարժումը հայտարարում է «գլասնոստի» ծնունդ, թեեւ չի հավատում, որ Գորբաչովը ծրագրել էր ԽՍՀՄ-ի փլուզումը (էջ 20-21): Ըստ Ռ. Ղազարյանի՝ շարժման սկզբում «չկար Մոսկվային հակադրվելու, էլ չեմ ասում՝ Միությունից անջատվելու որեւէ միտում» (էջ 22): Հեղինակի համար «այսօր մեր անկախությանը սպառնացող ամենաաղետալի գործոնը շարունակական արտագաղթն է»: Նա մտորում է. «Չգիտեմ, թե ինչպես է մեր իշխանավորներին հաջողվում գիշերները հանգիստ քնել... Ինձ մոտ չի ստացվում» (էջ 28): Այսուհանդերձ, նա կտրականապես դեմ է «հուսախաբության ալիքի վրա ծնված՝ «հայը պատրաստ չէ անկախությանը» վիրավորական, պարտվողական եզրահանգման հետ...»:

«2001 թվական: Գարուն» վերնագրված բաժնում Ռ. Ղազարյանը գրում է վերջին 15 տարիների ՀՀ քաղաքական գլխավոր դեմքերի մասին՝ տալով նրանց իր ընկալումը: Այստեղ նա հաղորդում է հույժ կարեւոր մի տեղեկություն: Նա գրում է. «Այն օրերի անվտանգության գծով խորհրդական Աշոտ Մանուչարյանը տարիներ անց ինձ պատմեց, որ երբ հասունացել էր հարմար պահը, Լեւոնը (ՀՀ Նախագահը- Գ. Յ.) որոշել էր մտնել Նախիջեւան, սակայն դրան խանգարեց գեներալ Պասրիկեեւը» (էջ 45): Դիմապատկերների իր վերլուծումների մեջ հեղինակը, ինչպես ասացինք, միշտ օբյեկտիվ է, մի հատկանիշ, որն այս աշխատության հիմնական արժանիքներից է: Մի այլ էջում հեղինակը թղթին է հանձնել «մի տխուր ճշմարտություն՝ առ այսօր ինձ հայտնի հայ եւ օտարազգի դիվանագետների շարքում ազատագրված տարածքների ամենակտրուկ, համառ եւ համոզված պաշտպանը ՌԴ-ի նախկին դեսպան պրն Ստուպիշինն է» (էջ 53): Հասնելով մեր օրերին, Ռ. Ղազարյանը ՀՀ այսօրվա Նախագահին մեղադրում է մարդկանց սեփական խղճի դեմ մղելու մեջ, որով «խորտակվում է ողջ ժողովրդի բարոյական ներաշխարհը, քանզի խաբարվում է նաեւ նա, ով չի տրվում այդ գայթակղությանը» (էջ 63):

Ակնարկելով 2003 թ. նախագահական ընտրությունները, նա Ռ. Քոչարյանին դիմում է հետեւյալ խոսքերով, որոնք արտահայտում են մեր ժամանակների ողբերգությունը. «Հավատացեք, շատ կուզեի շնորհավորել ազնիվ պայքարում հաղթանակած նախագահին: Դուք ինձ զրկեցիք այդ հաճույքից» (էջ 60): Մեր կողմից ավելացնենք՝ նման հաճույքից հայությանը զրկելը համազգային աղետ է...

2. «Նախապատմական շրջան» (էջ 66-133): Այստեղ չորս բաժիններ հաջորդում են իրար: Այս մասը, փաստորեն, հեղինակի ինքնակենսագրությունն ու կենսագործունեությունն է ամփոփում ծննդից (1924 թ.) մինչեւ 1988 թ.: Նա գրում է ծնողների, հարազատների, խորհրդային տարիներին նրանց բռնադատվելու, իր ուսումնառության, Ռուսաստանից հայրենադարձության, գիտական գործունեության, ՊԿԿ-ի կողմից հավաքագրվելու փորձի ու դրա ձախողման, արտասահման գիտական գործուղումների եւ այլնի մասին: Որոշակի հետաքրքրություն են ներկայացնում նրա հաղորդածները 1960-ականների ազգային զարթոնքի Երեւանյան իրադարձությունների մասին: Պարզվում է, որ նա Ղարաբաղն ու Նախիջեւանը վերադարձնելու պահանջով բողոքներ է բազմացրել գրամեքենայով եւ տարածել, համալսարանում փող է հանգանակել բանտարկված այլախոհների ընտանիքների համար:

Հատկապես կարեւոր են Ռ. Ղազարյանի հաղորդածները Արցախի հարցի շուրջ ՀԿԿ Կենտկոմի առաջին քարտուղարներ Յակով Զարոբյանի ու Անտոն Քոչինյանի մասին «(1965 թ.- Գ. Յ.): Ապրիլի 24-ից հետո, ոգեւորված Զարոբյանը կանչում է տղաներին ու հայտնում Ղարաբաղի համար պայքարը սկսելու իր վճռականության մասին» (էջ 96-97):

Հեղինակը հայրենի գոյատեւելու միակ կենսատարածքը հայտարարում է Հայաստանը, մի պարզ ճշմարտություն, որն այսօր կասկածի տակ է դրվում մինչեւ իսկ... հայազգի պատմաբանների ու ՀՀ իշխանավորների կողմից: Սակայն, մեր համոզմամբ, հեղինակը սխալ է թույլ տալիս՝ կարծիք հայտնելով, թե «40-ականների հայրենադարձների ողբերգությունը հայրենիք գալու գերակայող դրդապատճառի մեջ էր, այն է՝ սոցիալիստական դրախտում կուշտ ու անհոգ կյանքի գայթակղությունը» (էջ 130): Հայրենադարձների մեծագույն մասը 1946-48 թթ. Խ. Հայաստան էր վերադառնում որպես իր հայրենիքի եւ ոչ թե «կուշտ ու անհոգ կյանքի» հեռանկարով: Այլ հարց է, որ հայրենի ապրելու նրանց անկեղծ ցանկությունը բախվեց մարդավայել չապրելու բազմաթիվ դրսեւորումների հետ, ինչն էլ խթանեց ու դեռ խթանում է ազգակործան արտագաղթը...

3. Պատմական տեսանկյունից Ռ. Ղազարյանի հուշագրության ամենակարեւոր մասը «1988: Սկսվեց» վերնագրված երրորդ մասն է (էջ 134-258), որն ունի վեց բաժիններ: Այն ընդգրկում է արցախյան շարժման նախապատրաստական փուլը (1987 թ. աշուն), շարժման վերելքի տարին (1988) եւ հասնում մինչեւ «Ղարաբաղ» կոմիտեի անդամների ազատ արձակումը բանտից ու Երեւան ժամանումը 1989 թ. մայիսի վերջին: Այս մասի կարեւորությունն էլ ավելի է շեշտվում նրանում բերվող (ի դեպ, բնագրի լեզվով) բազմաթիվ փաստաթղթերի (նամակներ, հեռագրեր, «Ղարաբաղ» կոմիտեի կոչեր եւ այլն) առկայությամբ: Հեղինակը հատուկ ուշադրություն է դարձնում կրքերի բորբոքման ու Սումգայիթի ցեղասպանության հրահրման մեջ խորհրդային զանգվածային լրատվության հզոր մեքենայի խաղացած ամենաստոր դերի վրա, այս առթիվ մեջբերելով այդ դերը դատապարտող բազմաթիվ փաստաթղթերի շարադրանքը: Զուգահեռաբար ներկայացվում եւ վերլուծվում են 1988-ի պատմական իրարահաջորդ իրադարձությունները՝ սկսած ԼՂԻՄ մարզային խորհրդի 1988 թ. փետրվարի 20-ի պատմական որոշումից մինչեւ երկրաշարժից հետո «Ղարաբաղ» կոմիտեի անդամների ձերբակալումն ու մոսկովյան բանտում հայտնվելը: Այս բոլորը ներկայացվում են ԽՍՀՄ-ում, մասնավորապես Մոսկվայում ընթացող խելահեղ քաղաքական զարգացումների հետ սերտ առնչության պայմաններում: Հուշագրության այս մասում եւս հեղինակը հավատարիմ է մնում իր հիմնական չափորոշիչին՝ բարոյականությանը: ԼՂԻՄ-ի համար Մոսկվայի նախատեսած 400 միլիոն ռուբլուց հրաժարվելը, ըստ Ռ. Ղազարյանի, «քաղաքականապես ավելի ուժեղ քայլ էր: Իրոք, գուցե արժեր ընդունել «կաշառքը» եւ շարունակել պայքարը... Սակայն որքա՞ն դա բարոյական (ավելի ճիշտ՝ անբարոյական) կլիներ (էջ 201): Հեղինակը կաշառակերներին, պատեհապաշտներին ու նման որակի մարդկանց հայտարարում է անբարո, անկուշտ, մինչեւ իսկ՝ «հայազգի թալեաթներ» (էջ 215):

Հուշագրության այս մասն ամփոփելն անհնար է: Բավարարվենք մի քանի, քիչ հայտնի տեղեկությունների արձանագրմամբ.

- Բազմաթիվ էջերի մեջ Ռ. Ղազարյանն ակնարկում է զենք պատրաստող տղաների հետ 1988 թվականին իր հանդիպումների ու կապերի մասին: Սա ապացուցում է, որ դեռեւս այդ թվականին Խ. Հայաստանում որոշակի աշխատանքներ էին տարվում զինյալ ինքնապաշտպանություն կազմակերպելու եւ ազատագրումը ի հարկին զենքով իրագործելու ուղղությամբ:
- Հայտնվում է, որ կար պահեստային «Ղարաբաղ» կոմիտե (էջ 225), սակայն հստակ չէ, թե նման կոմիտե կա՞ր մինչեւ երկրաշարժից հետո կոմիտեի անդամների ձերբակալությունը, թե՞ ոչ:
- Հեղինակը հայտնում է, թե Մոսկվայի Արեւելագիտության ինստիտուտի երիտասարդ գիտաշխատողներից մեկը փորձում էր (1988 թ. դեկտեմբերի կեսերի մասին է խոսքը- Գ. Յ.) հիմնավորել Գոբլի «դոկտրինայից» համարյա չտարբերվող լուծում»: Այդ ծրագիրը ներկայացվել է Երեւանում, Գիտությունների ակադեմիայում, Անդրեյ Սախարովի եւ Գալինա Ստարովոյտովայի այցելության ժամանակ: «Ի զարմանս ինձ, շուրջս նստած ակադեմիկոսներից մի քանիսը դեմքերի խորհիմաստ արտահայտություններով հավանության կիսաձայն արտահայտություններ էին անում» (էջ 232): Մենք զարմանում ենք հեղինակի զարմանքի վրա. այսօրվա մեր ակադեմիկոսներից շատերը նույն հավանությունը կարող են արտահայտել արդեն բարձրաձայն՝ միայն թե վերեւներից պատվեր լինի...

Հետաքրքրական են նաեւ հաջորդ երկու տասնյակ էջերը, ուր հեղինակը պատմում է իշխանություններին ինքնակամ հանձնվելու (միայն եւ միայն իր կոմիտեական ընկերներին բախտակից դառնալու մղումով), մոսկովյան բանտի անգիր վարքականոնների, կոմիտեականների ազատ արձակման ու Երեւան վերադարձի մասին:

4. «Հավելված» մասը (էջ 261-316) պարունակում է Ռ. Ղազարյանի գրած կամ հնչեցրած մոտ մեկուկես տասնյակ ելույթների շարադրանքը: Այդ հրապարակումներն անմիջականորեն առնչվում են վերջին 15 տարիների հայաստանյան ու ՀՀ-ի շուրջ զարգացումներին: Դրանց մի մասը լույս է տեսել ՀՀ եւ արտասահմանի մամուլում (հայտնենք, որ Ռ. Ղազարյանի՝ Գորբաչովին ուղղված 1988 թ. դեկտեմբերի 17-ի նամակը ռուսերենից արեւմտահայերեն թարգմանելով հրատարակել ենք մեր խմբագրած Բեյրութի «Երկաթէ շերեփ» ամսաթերթի 1989 թ. հունվարի համարում): Դրանք կարեւոր սկզբնաղբյուրներ են տվյալ ժամանակաշրջանի պատմությունն ուսումնասիրողների համար:

Ամբողջ հուշագրության մեջ ընթերցողի առաջ պարզվում է Ռ. Ղազարյանի՝ գիտնական ու քաղաքական գործիչ լինելուց առաջ՝ մեծատառով Մարդու կերպարը, որը տառապում է մարդկության, մասնավորապես իր ազգի ցավերով: Նա, իր իսկ խոստովանությամբ, մանկությունից «հիվանդ» է Հայ դատով, որի դեմ, «ի տարբերություն ՉԻԱՀ-ի... չկա «Արմենիկում...» (էջ 16): Մի խոսքով՝ «Հայ դատից բուժում չկա» (էջ 75):

Ռ. Ղազարյանի պատմողական ոճը սահուն է, հաճելի, համեմված սրամիտ բառերով ու արտահայտություններով, որոնք արտացոլում են նրա խառնվածքի գծերն ու նվիրվածությունն իր ժողովրդին:

Ցավալի է արձանագրել, որ մենագրությունը չի ունեցել խմբագիր, որը կհարթեր լեզվական բազմաթիվ թերիները: Անհարկի տեղ են գտել բազմաթիվ օտար բառեր, որոնք իրենց հայերեն հոմանիշներն ունեն: Շատ են նաեւ օտարաբանությունները: Հայոց լեզվի նկատմամբ պատասխանատու սեր տածող ակադ. Ղազարյանի եւ ոչ-հայկական հանրակրթություն ստացածների «ախիլեսյան գարշապարն» է այս:

Ռ. Ղազարյանն իր հուշագրության խորագիրը բացատրում է որպես իր կատարածի մասին հաշվետվություն՝ ներկայացված իր ազգին: Մենք կավելացնեինք՝ դա հաշվետվություն է նաեւ Աստծո եւ սեփական խղճի առաջ, ինչը բացակայում է վերջին տարիների հայ քաղաքական, պետական, գիտական եւ մյուս ոլորտների գործիչների մեծագույն մասի հաշվետվություններում:

ԳԵՎՈՐԳ ՅԱԶԸՃՅԱՆ

ԱԶԴԱԳՐԵՐԻՆ՝ «ԱՐԱՐԱՏԸ»

Ջրհեղեղ Գերմանիայի կինոթատրոններում

Ցայսօր ուրացվող ցեղասպանության մի պատմություն այս օրերին կհայտնվի գերմանական քաղաքների կինոթատրոնների դիտապաստառներին, օրեր առաջ հաղորդեց տեղական հեռուստատեսության ARD ալիքը՝ Ատոմ Էգոյանի «Արարատ» ֆիլմը հնարավորինս ամփոփ ու շատ լավ գովազդելով: Սա ֆիլմի մասին միակ հաղորդումը չէր, վերջերս մեկ ուրիշ հեռուստաալիք՝ VOX-ն էլ իր գիշերային եթերի նյութ էր դարձրել կանադահայ բեմադրիչի վերջին ֆիլմը, սակայն ինձ հետ զրուցած հայ ակնդիրների համակրանքին արժանացել էր քաղաքական հստակ ձեւակերպում ստացած ARD-ի հիշյալ անդրադարձը:

Անշուշտ, «Արարատը» գերմանա-

կան կինոսիրողների նեղ շրջանակին ծանոթ է արդեն: Ժամանակին գրել ենք, որ 2003-ի օգոստոսի 19-ից հոկտեմբերի 4-ը Մայնի Ֆրանկֆուրտի գերմանական կինոթանգարանում, այնուհետեւ նաեւ Մյունխենում անցկացվում էր կանադահայ կինոբեմադրիչի ֆիլմերի հետահայաց ցուցադրությունը՝ ընդգրկելով 43-ամյա մեր հայրենակցի կարճամետրաժ, խաղարկային, հեռուստատեսային գրեթե բոլոր ֆիլմերը: Իսկ «Արարատը» ցուցադրվեց հեղինակի մասնակցությամբ: Շատերի համար սա Էգոյանի հետ երկրորդ հանդիպումն էր, եթե հիշեցնենք, որ 2003-ի փետրվարին Բեռլինալեի ժյուրին նախագահած Ատոմ Էգոյանը փառատոնի շրջանակներում արտամրցութային կարգով ցուցադրված «Արարատի» հանդիսատեսին առիթ ունեցել էր հանդիպել դեռ Գերմանիայի մայրաքաղաքում: Տարբեր քաղաքներում փոքրամասշտաբ այլ ցուցադրություններ էլ են եղել, բայց կարծիքների տուրեւառություն, ալեբախում հիմա է սպասվում:

Բոլոր հայերի միավորման խորհրդանիշը հանդիսացող Արարատ լեռան անունով վերնագրյալ ֆիլմում Էգոյանն, ինչպես ինքն է խոստովանում, ցույց է տալիս 4 սերունդների փորձառությունից բխող հարթություններ: «Մարտահրավերն ինձ համար մոռացված ցեղասպանության մասին հիշեցնելն էր, նաեւ հստակեցնելը, թե այն ինչպիսի կնիք, դրոշմ թողնում հետագայում ծնվածների վրա», հաղորդման մեջ, ֆիլմից ընտրված դրվագներին զուգահեռ, պարզաբանում է կանադահայ բեմադրիչը:

Ուրացված այս ցեղասպանությունն առնչվում է նաեւ մեր քաղաքական ներկային, լսվում է հաղորդավարի ձայնը, Գերմանիան ցայսօր պաշտոնապես չի ճանաչել Հայոց ցեղասպանությունը:

«Հայոց ցեղասպանության ճանաչման իմաստով ամենակարեւոր երկրներն ԱՄՆ ու Գերմանիան են, որովհետեւ նրանք շատ մեծ ազդեցություն ունեն Թուրքիայի վրա: Իսկ երբ ուրացման մասին ենք խոսում, նկատի ունենք ոչ միայն Թուրքիան, այլեւ Արեւմուտքը», հստակեցնում է Էգոյանը:

Թե ինչպիսի համընդհանուր ընդունելություն կգտնի գերմանական հեռուստագովազդի մեջ վիրտուոզ բնութագրում ստացած ֆիլմը, պաշտոնական արձագանքի կարժանանա՞, ցույց կտան հետագա շաբաթները: Խոստանում ենք հետեւել դրանց:

ԱՆԱՀԻՏ ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ,
Գերմանիա

Նալբանդյանը չհաղթահարեց հերթական արգելքը

Մելբուռնում ընթացող թենիսի Ավստրալիայի բաց առաջնության հերթական օրը որոշվեցին կիսաեզրափակիչի մյուս մասնակիցները: Արգենտինահայ Դավիթ Նալբանդյանը հաջորդ փուլի ուղեգիրը վիճարկեց շվեյցարացի թենիսիստ Ռոջեր Ֆեդերերի հետ: Երկու թենիսիստների միջեւ համառ պայքար ծավալվեց: Առաջին խաղափուլում ավելի հաջողակ գտնվեց շվեյցարացի թենիսիստը, որն առավելության հասավ 7-5 հաշվով: Երկրորդ խաղափուլում էլ Դավիթը, չնայած ներդրած ջանքերին, զիջեց մրցակցին (4-6): Երրորդ խաղափուլում Նալբանդյանը վերջապես կարողացավ կոտրել մրցակցի դիմադրությունը (7-5), բայց վճռորոշ մրցափուլում կրկին Ֆեդերերն ուժեղ գտնվեց (6-3) եւ մտավ հաջորդ փուլ:

AP-PHOTOLURE

Կիսաեզրափակիչում Ֆեդերերի մրցակիցը կլինի իսպանացի Խուան Կառլոս Ֆեռերոն: Մարոկացի Հիշամ Արազիի հետ մրցավեճում Ֆեռերոն բոլոր երեք խաղափուլերում էլ առավելության հասավ: Ճիշտ է, միայն առաջին խաղափուլում իսպանացի թենիսիստին հաջողվեց հեշտությամբ հաղթել (6-1): Մյուս երկու խաղափուլերում հաղթանակը ձեռք բերվեց մեծ ջանքերի գնով (7-6, 7-6): Հիշեցնենք, որ կիսաեզրափակիչի մյուս զույգը կազմել են Մարատ Սաֆինն ու Անդրե Աղասին: Առայժմ այս երկու թենիսիստների միջեւ անցկացված անձնական հանդիպումներում առավելությունն ավելի փորձառու Աղասու կողմն է: Նա 4 հանդիպումներից 3-ում հաղթել է, մեկում պարտվել: Առայժմ միակ պարտությունը Սաֆինից Աղասին կրել է 1998 թ. Ֆրանսիայի բաց առաջնության նախնական փուլում: Հերթական հանդիպումը խոստանում է շատ հետաքրքրական լինել: Մասնագետների կարծիքով, հենց կիսաեզրափակիչ այս զույգի հաղթողն էլ կհավակնի գլխավոր մրցանակին:

Կանանց մրցաշարում մեծ հետաքրքրությամբ էր սպասվում բելգիացի թենիսիստուհի Կիմ Կլեյստերսի եւ ռուսաստանցի Անաստասիա Միսկինայի մրցավեճը: Վերջինս Մելբուռնում հաջող մրցելույթների շնորհիվ իր վրա էր բեւեռել մասնագետների ուշադրությունը: Առաջին խաղափուլում սպասված համառ մրցակցությունը չստացվեց: Ընդամենը 26 րոպեում Կլեյստերսը շահեց խաղափուլը: Թեեւ երկրորդ խաղափուլում Միսկինան վերադասավորեց ուժերը եւ հաշվի մեջ առջեւից էր ընթանում (5-3), բայց չկարողացավ մրցախաղը հաղթական ավարտի հասցնել: Կլեյստերսն այս խաղափուլում էլ հաղթեց (7-6) եւ մտավ կիսաեզրափակիչ: Նրա մրցակցուհին որոշվեց Պատի Շնայդեր-Լայզա Ռայմոնդ մրցախաղում, որում հաղթեց շվեյցարացի Շնայդերը (7-6, 6-3):

Զուգախաղում արդեն հայտնի են եզրափակիչի մասնակիցները: Ռուսական զույգը՝ Սվետլանա Կուզնեցովան ու Ելենա Լիխովցեւան, պարտության մատնեց էստոնացի Մարետ Անիին եւ չեխ Լյուբոշա Պրուսովային (6-2, 6-4): Գլխավոր մրցանակի համար պայքարում նրանց հակառակորդները կլինեն Վիրջինիա Պասկուալն ու Պաոլա Սուարեսը:

Բրազիլացի ֆուտբոլիստներն ամենամեծ պահանջարկն ունեն Եվրոպայում

Ֆուտբոլային թիմերում լեգեոներների առկայությունը վաղուց ի վեր ընդունված կարգ է եւ հաջողության հասնելու երաշխիքներից մեկն է: Տարեցտարի նրանց թիվն աճում է: Ֆրանսիական «Էկիպը» հետաքրքրական վերլուծություն է կատարել, ըստ որի պարզվում է, որ ֆուտբոլային առաջատար 5 երկրների (Անգլիա, Իտալիա, Ֆրանսիա, Իսպանիա, Գերմանիա) առաջնություններում ներկայումս հանդես են գալիս 824 լեգեոներներ, որոնք կազմում են ֆուտբոլիստների ընդհանուր թվի 42 տոկոսը: Ֆուտբոլիստներ արտահանող երկրների մեջ առաջնության դափնին պատկանում է Բրազիլիային, որի 93 ներկայացուցիչները հանդես են գալիս եվրոպական առաջատար 5 երկրների թիմերում: Ընդ որում, բոլորից շատ՝ 26 ֆուտբոլիստ է ընդգրկված իսպանական թիմերում, 23-ը խաղում են Գերմանիայում: Հարկ է նշել, որ նրանց գրեթե կեսը Բրազիլիայի տարբեր տարիքային հավաքականների թեկնածուներ են:

Լեգեոներների քանակով 2-րդ տեղում Արգենտինան է, որի 84 ֆուտբոլիստներից 47-ը նախընտրել են իսպանական ակումբները: Իր խաղամակարդակով արգենտինական առաջնությունն էլ բավական բարձր է, իսկ ակումբները հաջողությամբ են հանդես գալիս միջազգային մրցասպարեզում: Սակայն ֆուտբոլիստների արտահոսքը հիմնականում պայմանավորված է երկրի տնտեսական ծանր պայմաններով: Հետաքրքրական է, որ առաջատար 5 երկրներից Ֆրանսիան էլ իր հերթին է ֆուտբոլիստներ մատակարարում: Ֆրանսիացի 63 ֆուտբոլիստներ հանդես են գալիս առաջատար քառյակի երկրներում, ընդ որում նրանցից 43-ը նախընտրել են Անգլիան: Այս ցուցանիշով Ֆրանսիան ընթանում է 3-րդ տեղում: Իհարկե, դրանից տուժում է ֆրանսիական առաջնությունը, սակայն դա բարերար ազդեցություն է ունենում երկրի ազգային հավաքականի վրա: Եթե համեմատելու լինենք առաջատար մյուս երկրների հետ, ապա Ֆրանսիան 7 անգամ ավելի շատ ֆուտբոլիստ է արտահանում, քան Իտալիան, 8 անգամ ավելի՝ քան Գերմանիան, 9 անգամ ավելի՝ քան Իսպանիան եւ 21 անգամ ավելի՝ քան Անգլիան:

Առաջատար 5 երկրների առաջնություններում մեծ թիվ են կազմում եվրոպացիները (401 ֆուտբոլիստ): Եվրամիության կազմի մեջ մտնող երկրներից ֆուտբոլիստների թիվը 242 է: Հարավամերիկացիներն (216) իրենց թվով գերազանցում են Արեւելյան Եվրոպայի ներկայացուցիչներին (131): Իրենց հերթին աֆրիկացի ֆուտբոլիստների թիվը (158) գերազանցում է նախկին ԽՍՀՄ հանրապետությունների խաղացողների քանակը: Առաջատարներն են Վրաստանը եւ Ռուսաստանը, որոնց 4-ական ֆուտբոլիստներ հանդես են գալիս լավագույն հնգյակի առաջնություններում: Վրաստանից 3-ը խաղում են Գերմանիայում, մեկը՝ Իտալիայում: Ռուս ֆուտբոլիստներից 2-ը հանդես են գալիս Իսպանիայում, մեկական՝ Անգլիայում եւ Ֆրանսիայում:

Ներկայացնում ենք այն 20 երկրների ցանկը, որոնք առաջատար 5 երկրների առաջնություններում բոլորից շատ թվով լեգեոներներ ունեն:

Երկրները	Գերմ.	Անգլիա	Իսպ.	Իտ.	Ֆր.	Ընդ.
1. Բրազիլիա	23	7	26	21	16	93
2. Արգենտինա	10	4	47	13	10	84
3. Ֆրանսիա	6	43	5	9	-	63
4. Հոլանդիա	9	9	10	4	-	32
5. Չեխիա	12	4	-	4	6	26
6. Սերբիա	4	2	5	7	8	26
7. Պորտուգալիա	4	5	7	3	6	25
8. Սենեգալ	1	5	-	2	17	25
9. Դանիա	9	7	1	5	-	22
10. Ուրուգվայ	1	2	13	6	-	22
11. Կամերուն	5	5	3	-	9	22
12. Խորվաթիա	10	1	1	5	2	19
13. Շվեդիա	4	8	1	1	2	16
14. Կոտ դ'Իվուար	-	2	2	1	10	15
15. Նիգերիա	4	5	1	2	3	15
16. Գանա	6	3	-	3	1	13
17. Նորվեգիա	1	7	1	2	2	13
18. Շվեյցարիա	6	1	-	-	6	13
19. Ավստրալիա	-	8	1	2	1	12
20. Թուրքիա	4	3	4	1	-	12

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹՅՈՒՆ

Լավագույն մարզիչը Բյանկին է

Արգենտինական «Բոկա խունիորսի» գլխավոր մարզիչ Կառլոս Բյանկին ֆուտբոլի պատմության եւ վիճակագրության միջազգային ֆեդերացիայի վարկանիշով ճանաչվել է անցած տարվա աշխարհի լավագույն մարզիչ: 54-ամյա Բյանկիի գլխավորությամբ արգենտինական ակումբն անցյալ մրցաշրջանում յուրօրինակ «հեթ-տրիկի» հեղինակ էր դարձել՝ նվաճելով Լիբերտադորեսի եւ Միջմայրցամաքային գավաթները, ինչպես նաեւ երկրի գարնանային առաջնության չեմպիոնի կոչումը: Լավագույն եռյակում են նաեւ «Միլանի» մարզիչ Կառլո Անչելոտին եւ «Յուվենտուսը» գլխավորող Մարչելո Լիպին:

Ահա 2003 թ. 10 լավագույն մարզիչների ցանկը.

1. Կառլոս Բյանկի	«Բոկա խունիորս»	173
2. Կառլո Անչելոտի	«Միլան»	117
3. Մարչելո Լիպի	«Յուվենտուս»	70
4. Ալեքս Ֆերգյուսոն	«Մանչեսթր յունայթեդ»	67
5. Արսեն Վենգեր	«Արսենալ»	51
6. Ֆելիքս Մագաթ	«Շտուտգարտ»	47
7. Ժոզե Մոուրինյո	«Պորտո»	47
8. Ֆաբիո Կապելո	«Ռոմա»	41
9. Վիսենտե Դել Բոսկե	«Ռեալ»	36
10. Էմերսոն Լեաո	«Սանտոս»	25

Կոլինան լավագույն մրցավարն է

Ֆուտբոլի պատմության եւ վիճակագրության միջազգային ֆեդերացիան մրցաշրջան-2003-ի լավագույն մրցավար է ճանաչել իտալացի հանրահայտ մրցավար Պիեռլուիջի Կոլինային: Վերջինս այդ պատվին է արժանանում արդեն 6-րդ տարին անընդմեջ, ինչը յուրօրինակ ռեկորդ է: Կոլինան վաստակել է 157 միավոր եւ զգալիորեն առաջ անցել 2-րդ տեղը զբաղեցրած գերմանացի Մարկուս Մերկից (65 միավոր): 10 լավագույն մրցավարների թվում է ռուսաստանցի Վալենտին Իվանովը, որի մասին Ռուսաստանում այնքան էլ լավ կարծիքի չեն:

Ահա լավագույն տասնյակի ցուցանիշները.

1. Պիեռլուիջի Կոլինա	Իտալիա	157
2. Մարկուս Մերկ	Գերմանիա	65
3. Ուրս Մայեր	Շվեյցարիա	36
4. Վալենտին Իվանով	Ռուսաստան	30
5. Անդերս Ֆրիսկ	Նորվեգիա	27
6. Կիմ Նիլսեն	Դանիա	26
7. Օսկար Ակոստա	Կոլումբիա	21
8. Լուբոս Միխել	Սլովենիա	19
9. Ժորժե Պիրաֆետա	Ուրուգվայ	10
10. Գրահամ Փոլ	Անգլիա	10

Ֆրանսիացիները նախապատվությունը տվեցին Անրիին

Լոնդոնի «Արսենալի» հարձակվող Տյերի Անրին «Ֆրանս ֆուտբոլ» շաբաթաթերթի հարցման արդյունքներով ճանաչվել է Ֆրանսիայի լավագույն ֆուտբոլիստ: Մարզական լրագրողների հարցման արդյունքներով նա վաստակել է 162 միավոր եւ զգալիորեն առաջ անցել իր հայրենակից, Մադրիդի «Ռեալի» կիսապաշտպան Զինեդին Զիդանից (129): Հետաքրքրական է, որ ՖԻՖԱ-ի վարկածով աշխարհի լավագույն ֆուտբոլիստի կոչման համար անցկացված հարցման արդյունքներով Զիդանը գերազանցել էր իր սեւամորթ հայրենակցին: Ինչպես տեսնում ենք, Ֆրանսիայում Անրիին ավելի բարձր են գնահատում: Լավագույն եռյակը եզրափակել է «Մոնակոյի» կիսապաշտպան Լյուդովիկ Ժյուլին (67):

Անրի Միշելը կգլխավորի Վրաստանի հավաքականը

Ֆրանսիացի հանրահայտ մարզիչ Անրի Միշելը համաձայնել է գլխավորել Վրաստանի ազգային հավաքականը: Այս մասին նա հայտարարել է Թբիլիսիում անցկացված մամլո ասուլիսում: Նա ծանոթացել է պայմաններին, այցելել հավաքականի մարզաբազա, հանդիպել Վրաստանի ֆուտբոլի ֆեդերացիայի ներկայացուցիչների հետ:

58-ամյա Անրի Միշելը վերջին տարիներին մարզում էր Մարոկոյի ակումբային թիմերից մեկը: Ֆրանսիացի մարզիչը կլինի օտարերկրացի երրորդ մասնագետը, որը կգլխավորի Վրաստանի ազգային հավաքականը: Այդ պաշտոնում առաջին օտարերկրացին հոլանդացի Յոհան Բոսկամպն էր, որը հավաքականը գլխավորեց 1999 թ. մայիսից-հոկտեմբեր: Շատ կարճ ժամանակ հավաքականի ղեկը ստանձնել էր խորվաթ մասնագետ Իվո Շուշակը, որը միաժամանակ Թբիլիսիի «Դինամոյի» գլխավոր մարզիչն էր:

Վիալին պատրաստ է վերադառնալ «Չելսի»

Իտալացի մարզիչ Ջանլուկա Վիալին պատրաստակամություն է հայտնել կրկին գլխավորելու Լոնդոնի «Չելսին»: Նա պատրաստ է անհրաժեշտության դեպքում մրցաշրջանից հետո փոխարինել թիմի ներկայիս մարզիչ Կլաուդիո Ռանյերիին: Վիալին նշել է, որ շատ է սիրում «Չելսիին», հիանալի հարաբերությունների մեջ է թիմի ֆուտբոլիստների եւ երկրպագուների հետ: Վիալին վստահ է, որ կարող է օգտակար լինել անգլիական ակումբին եւ համոզված է, որ մի գեղեցիկ օր իրեն կրկին կհրավիրեն գլխավորելու թիմը:

Հիշեցնենք, որ 90-ական թվականների «Չելսիի» հաջողությունները պայմանավորված են հենց Վիալիի մարզչական գործունեությամբ: Մասնավորապես, հենց «Յուվենտուսի» եւ Իտալիայի հավաքականի նախկին ֆուտբոլիստի գլխավորությամբ 1998 թ. «Չելսին» նվաճել էր գավաթակիրների գավաթը:

Անսովոր առաջարկ

Գերմանական ֆուտբոլային ակումբներն անսովոր խնդրանքով դիմել են ՖԻՖԱ-ին: Նրանք խնդրել են հանդիպումների ընդմիջումը 15 րոպեից հասցնել 20 րոպեի, որպեսզի մարզադաշտ հաճախած ֆուտբոլասերները հասցնեն գարեջուր եւ նրբերշիկ գնել: Նրանց կարծիքով, 15 րոպեն բավական չէ մարզասերների սննդի հարցերը հոգալու համար: Գերմանական ակումբների ղեկավարների համոզմամբ, այդ նորամուծությունը ոչ մի կերպ չի ազդի մրցակցության ելքի եւ ֆուտբոլիստների վրա, իսկ ահա, սննդամթերքի վաճառքից ստացված եկամուտը զգալիորեն կաճի: Այդ առաջարկի հեղինակները նաեւ գտնում են, որ լրացուցիչ 5 րոպեն զգալի եկամուտ կարող է ապահովել նաեւ հեռուստաընկերություններին՝ ավելացնելով գովազդի համար հատկացված ժամանակամիջոցը: «Շալկե-04»-ի տնտեսագետները նույնիսկ հետազոտություն են կատարել, որի արդյունքում պարզվել է, որ լրացուցիչ 5 րոպեով խաղերի ընդմիջման ավելացումն ակումբներին տարեկան 300 հազար դոլարի եկամուտ կապահովի: Գերմանական ակումբների առաջարկն արդեն հավանության է արժանացրել երկրի ֆուտբոլի ֆեդերացիան: Մոտ ժամանակներս այն կքննարկի ՖԻՖԱ-ն:

Էջը պատրաստեց
ԱՇՈՏ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆԸ

Պարսիկ գիտնականը Հայոց ցեղասպանությունն անհապաղ ճանաչելու կոչ է անում Թուրքիային

ՍՏՈԿՀՈԼՄ, 28 ՀՈՒՆՎԱՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: «Եթե որեւէ օր կամ տարի հռչակվի որպես ցեղասպանության հիշատակի օր կամ տարի, ապա դա օգտակար կլինի ե՛ւ ցեղասպանությունը կանխարգելելու, ե՛ւ մարդկանց գիտակցության մեջ այդ գաղափարն ամրապնդելու համար»: Այս կարծիքը հայտնեց Ստոկհոլմում ընթացող «Ցեղասպանության կանխարգելում, վտանգներ եւ պատասխանատվություն» միջազգային համաժողովին մասնակցող թուրքական պատվիրակության անդամ, Բողազչի համալսարանի դոցենտ, միջազգային իրավունքի մասնագետ Յուքսել Աքերը՝ Արմենպրեսի խնդրանքով ներկայացնելով իր տեսակետը համաժողովում ՀՀ վարչապետ Անդրանիկ Մարգարյանի առաջարկի առնչությամբ: Նշենք, որ դրանով հարց էր բարձրացվում 2005թ. ՄԱԿ-ի կողմից հռչակել որպես «Պատերազմների, ցեղասպանությունների, եւ ժողովուրդների իրավունքների ոտնահարման դեմ պայքարի եւ ոգեկոչման տարի»: «Չեմ կարծում, որ 2005թ. որեւէ կերպ կապված է այն ամենի հետ, ինչ տեղի է ունեցել 1915 թվականին», միաժամանակ հավելեց նա:

Թուրք գիտնականը, իր իսկ խոսքերով, բավական դրական միտումներ է արձանագրել ՀՀ վարչապետի ելույթում՝ դրական գնահատելով նաեւ ամբողջ ելույթը:

Ըստ Յուքսել Աքերի, հայերն ու թուրքերը, լինելով հարեւաններ, պետք է հարաբերություններ ունենան եւ զարգացնեն դրանք: Նրա խոսքերով, «որոշ հայեր, որոնք ապրում են Հայաստանից դուրս, չեն ըմբռնում դրա կարեւորությունը: Եվրոպայում եւ Միացյալ Նահանգներում նրանք մտատեպ խոսում են անցյալի մասին եւ խնդիրներ են ստեղծում դրանով»: «Մենք ավելի շատ պետք է նայենք դեպի ապագա, այլ ոչ թե անցյալին», համոզմունք հայտնեց նա: Թուրք պատմաբանի խոսքերով, եթե որեւէ մեկը գնա Թուրքիայի շրջաններ, ապա շատերից կլսի, որ իրենց նախնիները սպանվել են հայերի կողմից: Յուքսել Աքերը թեեւ չի ուզում գնահատական տալ այդ տեսակետին եւ անձամբ չի կիսում նման մոտեցումը, բայց գտնում է, որ եթե անընդհատ խոսվի անցյալի մասին, ապա այս կամ այն կողմից մտատեպ կլինեն մեղադրանքներ, կբարձրացվեն տարբեր հարցեր: «Եկեք չնայենք դեպի անցյալը, մտածենք ապագայի մասին», կոչ է անում միջազգային իրավունքի թուրք մասնագետը:

Ինչ վերաբերում է այն տեսակետին, ըստ որի, եթե Թուրքիան ճանաչի Հայոց ցեղասպանությունը, ապա դրանով «կլիցքաթափվի» տարածաշրջանի քաղաքական մթնոլորտը՝ ճանապարհ բացելով համագործակցության եւ զարգացման համար, ապա Յուքսել Աքերը նախ չի հավատում, որ ճանաչումը որեւէ կերպ կարող է զարգացնել երկկողմ հարաբերությունները: Մյուս կողմից, լինելով միջազգային իրավունքի մասնագետ, ուսումնասիրելով որոշ փաստաթղթեր, ընդունում է, որ Առաջին աշխարհամարտի տարիներին հազարավոր մարդիկ են սպանվել, եղել են զանգվածային սպանություններ, ընդ որում՝ երկուստեք, սակայն, այդուհանդերձ, գտնում է, որ ցեղասպանություն չի եղել: «Հավատարիմ մնալով իմ մասնագիտությանը, թեեւ ընդունում եմ, որ եղել են շատ ցավալի ողբերգական դեպքեր, զանգվածային սպանություններ, սակայն գտնում եմ, որ դրանք չեն համապատասխանում ցեղասպանության սահմանմանը», ասաց Յուքսել Աքերը:

Իր հերթին, համաժողովի մեկ այլ մասնակից, Հաագայի միջազգային դատարանի նախկին դատախազ, Եյլի համալսարանի ավագ գիտաշխատող, պարսիկ Պայամ Ակհավան գտնում է, որ բազմաթիվ պատմաբաններ վստահ են, որ Հայոց ցեղասպանությունը նախաձեռնած հանցագործներին արդարադատությանը չհանձնելը հանգեցրեց նացիստների կողմից Հոլոքոստի իրականացմանը: Իրավագետի խոսքերով, թեեւ գալիք տարի կլրանա Հայոց ցեղասպանության 90-րդ տարելիցը, սակայն հարցը դեռեւս բաց է մնում: Պայամ Ակհավայի կարծիքով, Թուրքիայի կառավարությունը հենց այսօր պետք է ճանաչի Հայոց ցեղասպանությունը: Ըստ պարսիկ գիտնականի, Թուրքիան վախենում է դիմել այդ քայլին, մտավախություն ունենալով, որ դրանով պատասխանատվության բեռը կընկնի թուրք ժողովրդի վրա, վերջինիս վրա ստվեր կգցի: «Սակայն վստահ եմ, հայ ժողովուրդը այդ մասին չէ, որ մտածում է: Թուրքիայի այսօրվա ղեկավարները, ճանաչելով այդ հանցագործությունը, որը կատարվել է 90 տարի առաջ Օսմանյան կայսրության կառավարության ներկայացուցիչների կողմից, կկարողանան մեկ քայլ առաջ անել եւ ձերբազատվել անցյալի բեռից», նշեց Պայամ Ակհավան: Նրա խոսքերով, 2005թ. կարող է լինել լավագույն ժամանակը՝ «հողին հանձնելու» պատմության 90-ամյա ծանր բեռը եւ առաջ շարժվել երկու ժողովուրդների պատմության մեջ:

Ի դեպ, այսօր, միջազգային համաժողովի երրորդ լիագումար նիստում ելույթ ունեցավ նաեւ Թուրքիայի պատվիրակության ղեկավար, դեսպան Թեմուր Բայերը, որը, չնայած սպասվածին, առավել մեղմ հակադարձումներ արեց ՀՀ վարչապետի ելույթին: Նա առավել կենտրոնացավ Ստոկհոլմի համաժողովը նախաձեռնողների պատվերով շվեդական համալսարաններից մեկի կողմից ֆորումի մասնակիցների համար պատրաստված գրքույկին, որում ի թիվս 20-րդ դարի այլ ցեղասպանությունների, հավաստի պատմական ակնարկներ էր պարունակում Հայոց ցեղասպանության մասին: Թուրք դեսպանը, ցանկություն չհայտնելով խորանալու ներկայացված նյութի մանրամասների մեջ, նշեց, որ «Օսմանյան կայսրության պատմությունն ուսումնասիրած շատ գիտնականներ եզրակացրել են, որ անտեղի եւ սխալ է խոսել, այսպես կոչված, «Հայոց ցեղասպանության» մասին»:

Խմելու ջրի պակասը կհանգեցնի համաշխարհային ճգնաժամի

Ըստ երեւույթին, 21-րդ դարում ջուրը դառնալու է մարդկության առավել ցանկալի բնապաշարը եւ գլխավոր կռվախնձորը: Պատահական չէ, որ ՄԱԿ-ի ընդհանուր ժողովը 2003 թ. հայտարարեց խմելու ջրի միջազգային տարի, որն անցավ «Ջրի պակասից տառապում է 2 մլրդ մարդ» նշանաբանով: Փորձագետներից շատերը գտնում են, որ ջրի պակասն ապագայում կարող է հանգեցնել համընդհանուր ճգնաժամի:

Քաղցրահամ ջուրը կազմում է աշխարհի ջրի պաշարների 3 տոկոսը, ընդ որում անմիջականորեն մատչելի է միայն 1-1,5 տոկոսը: Դա կարող էր բավարարել երկրագնդի ամբողջ բնակչությանը, եթե համաչափորեն բաշխված լիներ: Այսօր օգտագործվում է մակերեւութային ջրահոսքերի ընդամենը 55 տոկոսը:

ՄԱԿ-ի պարենային եւ գյուղատնտեսական կազմակերպության գնահատումների համաձայն, մինչեւ 2030 թ. աշխարհում խմելու համար պիտանի ջրի պաշարները շարունակ կրճատվում են ջրամբարների մեջ հեղուկ թափոնների արտանետման, շրջակա միջավայրի ընդհանուր աղտոտման, անտառահատումների եւ այլ պատճառներով: Ոռոգման համակարգերի արդյունավետության բարձրացումը կարող է դրական արդյունք տալ, քանզի հանույթի եւ տեղափոխման ընթացքում կորչում է խմելու ջրի մոտ 40-50 տոկոսը:

Սակավաջուր են մանավանդ Մերձավոր եւ Միջին Արեւելքը, Աֆրիկայի հյուսիսն ու հարավը, Սոմալին, ՉԺՀ հյուսիսը, Միջին Ասիան, Մեքսիկան եւ այլ տարածքներ: Անձնական կարիքների համար մարդուն պետք է օրական 100-200 լիտր ջուր, տարեկան՝ 36-72 խմ: Իսկ արդյունաբերության, գյուղատնտեսության, կենցաղի կարիքները նկատի ունենալով, մեկ շնչին ընկնող նվազագույն նորման տարեկան մոտ 1000 խմ է:

Ջրասակավ երկրներում ընդհանուր առմամբ ապրում է 2,3 մլրդ մարդ: «Ռոյտեր» ինտերնետային հրատարակության տվյալներով, աշխարհում որակյալ խմելու ջրից զրկված է ավելի քան 1 մլրդ մարդ: Ջրի պակասից լրջորեն տառապում են 400 մլն անձինք: Ամեն տարի ծարավից մահանում է 3,4 մլն մարդ: Վիճակը հատկապես ծանր է Քուվեյթում (մեկ շնչին՝ տարեկան 11 խմ ջուր) եւ Արաբական Միացյալ էմիրություններում (64 խմ): 8-րդ տեղում է Մոլդովան (225 խմ), 9-րդում՝ Թուրքմենստանը (232 խմ):

Որակյալ խմելու ջրի պակաս ունեն նաեւ զարգացած երկրները: Աշխարհի քաղաքներում նման ջրից զրկված է երեք բնակչից մեկը: Եվրոպայի բնակչության 15 տոկոսի համար առհասարակ անմատչելի է այն ջուրը, որը կարելի է համարել խմելու ջուր: Արեւմտյան Եվրոպայում որակյալ ջուր ունեն միայն Սկանդինավիան եւ Ալպերին հարող շրջանները:

Պատահական չէ, որ աշխարհում տարեկան վաճառվում է ավելի քան 100 մլրդ լիտր շշալցված խմելու ջուր: «Fortune» հանդեսի տվյալներով, տվյալ ճյուղում եկամուտներն արդեն հասել են տարեկան 1 տրիլիոն դոլարի: Դա կազմում է նավթային ընկերությունների շահույթների 40 տոկոսը եւ գերազանցում է դեղագործական ֆիրմաների շահույթներին:

Այդուհանդերձ, շշալցված ջրի վաճառքը կարելի է համարել «փոքր» շուկա, քանզի օրակարգում «մեծ» շուկայի ձեւավորումն է, որը թույլ կտա պետական մակարդակով լուծել որակյալ խմելու ջրի պակասի խնդիրը: Մասնավորապես նախատեսվում է Կանադայից ջուր տեղափոխել Մեքսիկա եւ ԱՄՆ հարավային շրջաններ: Մերձավոր Արեւելքում եւ այլուր կենսական նշանակություն ունի գետերի ջուրը, որի անմատչելիությունը քանիցս հակամարտությունների պատճառ է դարձել: Պ. Ք.

ՍՏՐԱՍԲՈՒՐԳ

ԵԽ ԽՎ-ն բանաձեւ է ընդունել Ադրբեջանի իշխանություններին ուղղված վերջնագրային պահանջներով

ԲԱՔՈՒ, 28 ՀՈՒՆՎԱՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Հունվարի 27-ին Եվրոպայի խորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովի նիստում Ադրբեջանին նվիրված երկու զեկուցագրերի քննարկումները, ինչպես եւ սպասվում էր, վերածվել է Ադրբեջանի իշխանությունների քաղաքականության խիստ քննադատության, որ կոպտորեն ոտնահարում է ժողովրդավարության նորմերը եւ խախտում տվյալ ոլորտում իրավիճակը բարելավելու իրենց իսկ խոստումները: Ինչպես հաղորդում է «Թուրան» գործակալությունը, Մոնիթորինգի կոմիտեի զեկուցող Անդրեաս Գրոսը իր ելույթում ասել է. «Մենք երկրի նոր նախագահ Իլհամ Ալիեւին կոչ ենք անում կատարել իր իսկ պարտավորությունները մինչեւ այս տարվա ապրիլ կամ մայիս: Բացի այդ, նա պետք է հետաքննի հոկտեմբերի 15-ի նախագահական ընտրությունների կեղծման փաստերը»: Ադրբեջանի քաղբանտարկյալների մասին զեկուցման հեղինակ Մալքոլմ Բրյուսը ասել է. «Մենք պետք է վերջնագրային ժամկետ սահմանենք, որը լրանալուց առաջ քաղբանտարկյալների խնդիրը պետք է լուծված լինի»: Նրա կարծիքով, այդպիսի ժամկետ կարող է լինել այս աշունը, երբ կավարտվի տվյալ հարցով Եվրոպայի խորհրդի փորձագետների աշխատանքը: Ըստ պատգամավոր Ֆոնդերգարդի, պարտավորություններ կան, որոնք դժվար է կատարել միանգամից, ինչպես, օրինակ, վերացնել կոռուպցիան: «Սակայն քաղբանտարկյալների խնդրի լուծումը բարդ չէ, պետք է միայն ցանկություն ունենալ», նշել է նա: Պատգամավոր Ատկինսոնը ասել է, որ քանիցս նախազգուշացրել է Եվրոպայի խորհրդի ատենակալներին Ադրբեջանի իշխանության «անհամապատասխանության» մասին: Ըստ նրա, Իլհամ Ալիեւը պետք է հասկանա, որ «պարտավոր է» կատարել բոլոր պարտավորությունները:

Պատգամավորները մերժել են ադրբեջանական պատվիրակության Եվրոպայի խորհրդի պահանջների մեղմացմանն ուղղված գործնականորեն բոլոր ուղղումները: Անդրեաս Գրոսի եւ Մարտինես Կասասանի զեկույցի բանաձեւում խիստ բացասական գնահատական է տրվում հոկտեմբերի 15-ի նախագահական ընտրություններին, որոնց կեղծումը կասկածի տակ է դնում Իլհամ Ալիեւի հաղթանակի հավաստիությունը:

Վեհաժողովը պահանջել է ստեղծել Եվրոպայի խորհրդի հետ համատեղ երկու առանձին հանձնաժողովներ՝ ընտրական գործընթացի եւ մարդու իրավունքների խախտումների փաստերի հետաքննության համար: Ադրբեջանի իշխանությունները պարտավոր են տվյալներ հրապարակել յուրաքանչյուր ընտրատեղամասի քվեարկության վերաբերյալ եւ պաշտոնապես ճանաչել ընտրությունների ընթացքում թույլ տրված լուրջ խախտումները: «Եթե մինչեւ 2004 թվականի հունիս Ադրբեջանը իրական առաջադիմության չհասնի, Վեհաժողովը կարող է որոշում ընդունել Եվրոպայի խորհրդում Ադրբեջանի խորհրդարանական պատվիրակության մանդատը չեղյալ անելու մասին», ընդգծվում է բանաձեւում: Մալքոլմ Բրյուսի զեկուցագրի բանաձեւում ասված է, որ եթե մինչեւ 2004 թվականի աշնանային նստաշրջանը լուծված չլինի քաղբանտարկյալների խնդիրը, Ադրբեջանի գտնվելը Եվրոպայի խորհրդում կհասնի «ճգնաժամային սահմանագծի»: Վեհաժողովը Ադրբեջանի 716 քաղբանտարկյալների առկա ցուցակին ավելացրել է եւս 86 մարդու: Վեհաժողովը նաեւ խնդրում է Եվրոպայի խորհրդի անդամ երկրներին լինել «առավելագույնս զգույշ» այդ երկրի քաղաքացիներին հանձնելու վերաբերյալ Ադրբեջանի հայցադիմումները քննության առնելիս, որոնք կարող են հետապնդվել քաղաքական դրդապատճառներով:

Ուզու՞մ եք ամենավերջին իրադարձություններին եւ օրվա մամուլի հրապարակումներին ծանոթանալ ամենաառաջինը
Ուզու՞մ եք լսել բազմակողմանի վերլուծություն եւ անաչառ մեկնաբանություն

Հետեւեք
Հայաստանի Հանրային ռադիոյի
«Ռադիոլուր» եւ «Ռադիոպրես»
լրատվական-վերլուծական ծրագրերին ամեն օր ուղիղ եթերում
ժամը 6.00, 8.00, 10.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00,
15.00 (հայերեն եւ ռուսերեն տարբերակներով), 17.00, 18.00, 22.00, 23.00
«Ռադիոպրեսը»՝ օրվա մամուլի տեսությամբ եթերում է ժամը 9.50-ին եւ 11.45-ին

18.00-ին Հիմնական թողարկումը
Օպերատիվ լրատվություն
Բազմակողմանի վերլուծություն
Անաչառ մեկնաբանություն
Հյուր՝ ուղիղ եթերում
Լրագրողական հետաքննություն
Մամուլի տեսություն՝ «Ռադիոպրես»

Մեզ տարբեր ժամերի կարող եք լսել
62, 215, 1282 մետր ալիք, FM 102 եւ FM 107.6,
4,3 մետր ԳԿԱ ռադիոկայաններով, քաղաքային լարային ցանցով,
ինտերնետով. www.armradio.am

Պահանջվում է վեբ-ադմինիստրատոր

Երեւանում անգլերեն եւ հայերեն հրատարակվող «Արմենիա Նաու» ինտերնետային շաբաթաթերթը՝ ArmeniaNow.com փնտրում է բարձրակարգ վեբ-ադմինիստրատորի:
Դիմորդից պահանջվում է.
- լինել պատասխանատու եւ վստահելի
- ունենալ ինտերնետային հրատարակության համար անհրաժեշտ հմտություններ
- տիրապետել խոսակցական անգլերենին (ցանկալի է՝ ազատ)
- հակում ունենալ ուսումնասիրելու կիբերտարածքային լրագրության անսահման հնարավորությունները:

Համապատասխան որակավորում ունեցող դիմորդները պետք է պատրաստ լինեն ներկայացնելու իրենց աշխատանքների նմուշները:
Տեղեկությունների համար զանգահարել 53-24-22 համարով:
(«Արմենիա Նաուն» «Նոր ժամանակ» լրագրողների վերապատրաստման կենտրոն» հասարակական կազմակերպության պարբերականն է):

Գովազդի համար զանգահարել՝ 58-24-83

«Գինդ» տպագրատուն, Երեւան, Բագրատունեաց 70ա Գրանցման թիւ 65. Պատվ. 69150. Տպաքանակը՝ 3000 Ստորագրուած է տպագրութեան՝ 28. 01. 2004 Գինը՝ 100 դրամ